
**”JOS ON JOTAIN MIKÄ VAIVAA NIIN ON TÄRKEETÄ
PUHUA MEILLEKIN SIITÄ.”**

4-5-vuotiaiden lasten vanhempien näkemyksiä huolen puheeksiottamisen tilanteista
varhaiskasvatuksessa

Hämeen ammattikorkeakoulun opinnäytetyö

Sosiaalian koulutusohjelma

Hämeenlinna 26.1.2012

Annina Kankaanpää

Johanna Taavitsainen

HÄMEENLINNA
Sosiaalialan koulutusohjelma
Sosiaalipedagoginen kasvatusta

Tekijät	Annina Kankaanpää & Johanna Taavitsainen Vuosi 2012
Työn nimi	”Jos on jotain mikä vaivaa niin on tärkeää puhua meillekin siitä.” 4–5-vuotiaiden lasten vanhempien näkemyksiä huolen puheeksiottamisen tilanteista varhaiskasvatuksessa

---

TIIVISTELMÄ

Opinnäytetyön tutkimustehtävänä oli selvittää, millaisia näkemyksiä pirkanmaalaisen kunnan tietyn asuinalueen kolmen varhaiskasvatuskeskuksen 4–5-vuotiaiden lasten vanhemmilla on huolen puheeksiottamisen tilanteista. Huolen puheeksiottamisen menetelmän tarkoituksena on ottaa työntekijän huoli lapsesta puheeksi vanhempien kanssa kunnioittavasti ja tukea tarjoten. Menetelmän avulla työntekijä pystyy jäsentämään myös omia toimintamahdollisuuksiaan ja niihin liittyvää huolta.

Opinnäytetyön tärkeimpänä teoriataustana oli huolen puheeksiottamisen menetelmä. Lisäksi teoriataustaksi perehdyttiin varhaiskasvatukseen, kasvatuskumppanuuteen, 4–5-vuotiaiden lasten kehitykseen sekä dialogisuuteen. Työn tavoitteena oli selvittää kuinka monen vanhemman kanssa huoli on otettu puheeksi, miten he ovat tilanteen kokeneet sekä miten he ovat yhdessä henkilökunnan kanssa toimineet huolen hälventämiseksi.

Tutkimus toteutettiin syksyllä 2011 kvalitatiivisena kyselynä. Kysely lähetettiin kolmen päiväkodin 4–5-vuotiaiden lasten vanhemmille päiväkotien kautta. Vastaaminen tapahtui Internetissä tai palauttamalla paperilomake takaisin päiväkotiin.

Tutkimuksen tulokset kertovat vanhempien näkevän huolen puheeksiotto-tilanteet positiivisena asiana. Vanhemmat pitivät tärkeänä, että kaikista asioista puhutaan avoimesti ja rehellisesti. Luottamusta pidetään tärkeänä seikkana huolen ilmaisemisessa. Yhteistyöverkoston tuki koetaan merkityksellisenä, on tärkeää saada apua eri asiantuntijatahoilta tilanteen niin vaatiessa. Myös huolen puheeksiottotilanteen jälkeinen työskentely koetaan tärkeänä, esimerkiksi huolen hälvetessä tilanteesta tulee keskustella.

Jatkotutkimuksena olisi mielenkiintoista tutkia isien ja äitien näkemyseroja huolen puheeksiottamisesta.

Avainsanat Huolen puheeksiotto, varhaiskasvatusta, kasvatuskumppanuus, dialogisuus

Sivut 35 s, + liitteet 3 s.

HÄMEENLINNA
Degree Programme in Social Services
Sociocultural education

Authors Annina Kankaanpää & Johanna Taavitsainen **Year** 2012

Subject of Bachelor's thesis Visions of 4–5 year old children's parents about bringing up one's worries in communal day-care.

ABSTRACT

The aim of this thesis was to approach parents of 4-5-year-old children in municipal day-care and find out their subjective views on situations where the day-care staff take up their worries concerning a child. Taking up one's worries is a preventive method used when a daycare worker needs to address her concerns regarding a child's growth or development. With the help of this method the worker can approach the parents in a respectful and supportive manner. It also enables staff to identify possible actions and related concerns.

The main theoretical background is based on the method of taking up one's worries. In addition, early-education, partnership in education, development of 4-5-year-old children and dialogism are discussed. The aim of this thesis was to find out how many parents have been approached by daycare staff who have wished to take up their worries and how the parents have experienced such situations. The goal was also to examine what the parents and daycare staff have done in order to dispel the worries.

The thesis was carried out in the autumn of 2011 as a qualitative inquiry. A questionnaire was sent to the parents of 4-5-year-old children from three different day-care centers. The parents filled in the questionnaire online or returned the paper version to the day-care center.

The results of this thesis show that the parents experience situations regarding taking up one's worries as a positive thing. They consider openness, honesty and trust important when discussing their child's education. The co-operation network is also very important for the parents. Thus, it is good to have support and help from different kind of specialists when needed. The work done following the situation when the worry was taken up was deemed crucial, i.e. the matter needs to be discussed regularly even afterwards. As a follow-up research it would be interesting to study the differences in views between mothers and fathers concerning this topic.

Keywords Taking up one's worries, early childhood education, partnership in education, dialogism

Pages 35 p. + appendices 3 p.

SISÄLLYS

1	JOHDANTO.....	1
2	TUTKIMUSTEHTÄVÄ JA TUTKIMUSKYSYMYKSET	2
3	KOHDERYHMÄN KUVAUS.....	2
3.1	Psykososiaalinen kehitys.....	2
3.2	Kognitiivinen kehitys	4
3.3	Fyysinen kehitys.....	5
4	VARHAISKASVATUS	6
4.1	Varhaiskasvatusta ohjaavat lait, arvot ja linjaukset	6
4.2	Varhaiskasvatusympäristö tukee lasta.....	8
4.2.1	Ympäristön ja kasvatustoiminnan mukauttaminen	8
4.2.2	Kuntouttavien elementtien vahvistaminen	9
4.2.3	Erityinen tuki	10
4.3	Kasvatuskumppanuus varhaiskasvatuksessa.....	11
5	HUOLEN PUHEEKSIOTTAMINEN.....	12
5.1	Dialogisuus huolen puheeksiottamisessa	12
5.2	Huolen puheeksiottamisen menetelmä.....	13
5.2.1	Taustalla työntekijän oma huoli	13
5.2.2	Huolen vyöhykkeistö	15
5.2.3	Huolen puheeksiottomenetelmän käyttökokemuksia	17
5.3	Aikaisemmat tutkimukset huolen puheeksiottamisesta.....	18
6	TUTKIMUKSEN TOTEUTUS.....	19
6.1	Laadullinen tutkimus.....	19
6.2	Aineiston hankinta.....	20
6.3	Aineiston analyysi	21
6.4	Tutkimuksen luotettavuus ja eettisyys	22
7	TUTKIMUSTULOKSET	24
7.1	Puheeksiotetut huolet ja puheeksiottotilanteiden määrä	24
7.2	Vanhempien kokemukset huolen puheeksiottamisen tilanteista.....	25
7.3	Toimiminen huolen hälventämiseksi	25
7.4	Vanhempien toiveet huolen puheeksiottamisesta	27
8	JOHTOPÄÄTÖKSET	28
9	POHDINTA.....	30
	LÄHTEET	33
Liite 1	Saatekirje	
Liite 2	Kyselylomake	

1 JOHDANTO

Tämän opinnäytetyön tarkoituksena on selvittää vanhempien näkemyksiä siitä, kun heidän lapsellaan on havaittu haasteita kehityksessä tai käyttäytymisessä. Tutkimustehtävänä on selvittää millaisia näkemyksiä Pirkanmaalaisen kunnan tietyn asuinalueen kolmen varhaiskasvatuskeskuksen 4–5-vuotiaiden lasten vanhemmilla on huolen puheeksiottamisen tilanteista. Työn tavoitteena on tutkia huolen puheeksiottamisen menetelmää vanhempien näkökulmasta ja tavoittaa heidän subjektiivinen kokemuksensa.

Opinnäytetyön aihetta ideoidessamme, mietimme omia mielenkiinnon kohteitamme ja keskustelimme harjoittelupaikkojemme henkilöstöjen kanssa. Yhteinen mielenkiinnon kohde, huolen puheeksiottaminen, löytyi hyvin nopeasti. Yhteistyökumppaniksemme saimme pirkanmaalaisen kunnan kolme varhaiskasvatuskeskusta, jotka sijaitsevat samalla asuinalueella. Alueen erityislastentarhanopettajan kanssa keskusteltuamme päädyimme tutkimaan aihetta nimenomaan vanhempien näkökulmasta. Yhdessä työelämän ohjaajan kanssa olemme pohtineet myös tutkimuksemme teoreettisia lähtökohtia. Näiden keskustelujen pohjalta olemme keränneet lähdekirjallisuutta ja tutustuneet siihen.

Kiinnostus opinnäytetyön aiheeseen lähti siitä, että työntekijöiden kokemuksia huolen puheeksiottamisen menetelmästä on tutkittu paljon, mutta vanhempien subjektiiviset kokemukset ovat jääneet vähemmälle huomiolle. Dialogisen menetelmän käytöstä oli mielestämme erittäin tärkeä saada myös toisen osapuolen näkökulma asiaan. Yhteistyökuntamme työntekijöille on järjestetty koulutusta ja heillä on tietoa menetelmän käytöstä. Vähintään yhtä merkittävää on kuitenkin se, miten lasten vanhemmat kokevat huolen puheeksiottamisen tilanteet.

Tutkimus on tehty yhdessä pirkanmaalaisen kunnan kolmen samalla asuinalueella sijaitsevan varhaiskasvatuskeskuksen kanssa. Kohderyhmäksi valittiin alueen 4–5-vuotiaiden lasten vanhemmat. Henkilökunnan saama koulutus huolen puheeksiottamisen menetelmästä luo pohjan tämän menetelmän käytölle yhteistyöpäiväkodeissa. Tutkimus antaa alueen varhaiskasvatuskeskuksille uutta tietoa vanhempien näkemyksistä huolen puheeksiottamisen tilanteista ja siitä, miten näitä tilanteita voisi kehittää.

Tutkimus avaa varhaiskasvatuksen ja sen tukimuotojen, kasvatuskumppanuuden sekä dialogisuuden teoriaa pohjana huolen puheeksiottamiselle ja tämän tutkimuksen toteuttamiselle. Tutkimuksen aineisto on kerätty kyseilyllä.

2 TUTKIMUSTEHTÄVÄ JA TUTKIMUSKYSYMYKSET

Tutkimustehtävänä oli selvittää millaisia näkemyksiä pirkanmaalaisen kunnan tietyn asuinalueen kolmen varhaiskasvatuskeskuksen 4–5-vuotiaiden lasten vanhemmilla on huolen puheeksiottamisen tilanteista. Tutkimuksessa haluttiin kartoittaa kuinka monen vanhemman kanssa huoli on otettu puheeksi ja miten he ovat tilanteen kokeneet. Tavoitteena oli kuulla aidosti vanhempien ääni ja selvittää, miten vanhemmat ja henkilökunta ovat yhdessä onnistuneet toimimaan huolen hälventämiseksi. Tutkimuksessa haluttiin selvittää myös niiden vanhempien ajatuksia, joiden kanssa huolta ei ole otettu puheeksi, kysymällä heidän toiveitaan mahdollisesta huolen puheeksiottamisen tilanteesta. Millaiset huolet toivotaan otettavan päivähoidon taholta puheeksi ja millaiset ei? Tavoitteena oli lisäksi löytää kehittämiskohteita varhaiskasvatuksen huolen puheeksiottamisen toimintamalleihin.

Tutkimuskysymykset ovat:

Miten vanhemmat ovat kokeneet huolen puheeksiottamisen tilanteet?

Miten toimittiin yhteistyössä huolen hälventämiseksi puheeksiottamisen jälkeen?

Mitä vanhemmat toivovat huolen puheeksiottamisen tilanteilta?

3 KOHDERYHMÄN KUVAUS

Tutkimuksen kohderyhmäksi valittiin alueen varhaiskasvatuskeskusten 4- ja 5-vuotiaiden lasten vanhemmat. 4- ja 5-vuotiaiden lasten vanhemmat valittiin, sillä kunnan alueella toteutetaan laajennettu terveystarkastus vuoden 2011 aikana näille ikäryhmille. Tällöin tulee usein esille huolen puheeksiottamisen tilanteita.

Seuraavissa alaluvuissa tarkastellaan kohderyhmään kuuluvien 4–5-vuotiaiden lasten kehitystä eri osa-alueilla. Kehitystä on perinteisesti tutkittu ihmisen psyykkisen, fyysisen ja sosiaalisen osa-alueen näkökulmasta tarkasteltuna. Päätimme kuitenkin rajata tutkimuksemme teorian 4–5-vuotiaiden lasten psykososiaalisen, kognitiivisen ja fyysisen kehityksen näkökulmaan. Päädyimme tämänkaltaiseen rajaukseen, sillä usein huolen puheeksiottamisen tilanteet liittyvät näihin osa-alueisiin.

3.1 Psykososiaalinen kehitys

Himbergin ym. (2000, 13) mukaan psykososiaaliseen kehitykseen kuuluu yksilön kokonaispersoonallisuuden ja vuorovaikutussuhteiden kehitys. Tärkeimpänä osa-alueena voidaan pitää minäkäsityksen kehittymistä.

4–5-vuotias lapsi on usein innokas, utelias, puhelias, luova ja omatoiminen. Hän uskaltaa olla paremmin myös tuntemattomien ihmisten seurassa ja on myös aiempaa varmempi itsestään. (Mannerheimin lastensuojeluliit-

to n.d.) Jaraston ja Sinervon (1997, 66–67) mukaan lapsen itsenäisyys lisääntyy ja hän selviää arkirutiineista usein ilman aikuisen apua. Lapsi alkaa olla avulias ja yhteistyökyky ja -halu kasvavat. Hän huomioi toisten tunteet ja osaa olla hienotunteinen. Erimielisyyksistä syntyvät raivonpuuskat eivät ole enää yhtä voimakkaita kuin aikaisemmin ja ne menevät nopeasti ohi.

Ihastuminen vastakkaista sukupuolta olevaan vanhempaan on tämän ikäisillä lapsilla yleistä ja se voi aiheuttaa jopa mustasukkaisuutta toista vanhempaa kohtaan. Vaiheen mentyä ohi lapsi alkaa samaistua omaa sukupuolta olevaan vanhempansa tai muuhun tärkeään aikuiseen. (Mannerheimin lastensuojeluliitto n.d.) Tämä ilmenee matkimisena ja jäljittelynä (Saarniaho 2005). Samastuessaan lapsi omaksuu tiedostamattaan hänelle tärkeän ihmisen käytöstapoja ja ajatuksia (Vilkko-Riihelä & Laine 2005, 53). Saarniahon (2005) mukaan samaistuminen auttaa lasta hyväksymään itsensä. Positiiviset samastumiskokemukset ovat tärkeitä ehjän persoonallisuuden kehittymiselle, mutta myös negatiiviset kokemukset voivat olla tärkeitä minäkuvan rakentumiselle.

4–5-vuotiaan lapsen sosiaaliseen maailmaan kuuluvat vanhempien lisäksi mahdollisen hoitopaikan aikuiset ja lapset sekä naapurit ja sukulaiset. Tässä iässä lapsi alkaa arvioida kykyjään ja taitojaan vertaamalla itseään kavereihin. Lapsen itsetunnolle on merkitystä sillä, miten hän pärjää muiden samanikäisten joukossa. (Mannerheimin lastensuojeluliitto n.d.) Havainnoimalla ja jäljittelemällä muiden käyttäytymistä, lapsi pyrkii osallistumaan muiden toimintaan. Näin lapsi kasvaa yhteisön jäseneksi. Malliopimalla lapsi omaksuu käyttäytymismalleista ne, jotka hänen lähiympäristönsä hyväksyy. Myös lapsen omatunto, itsesäätelykyky ja moraaliset käsitykset kehittyvät. (Anttila ym. 2005, 80–90.) Neljän ikävuoden jälkeen lapsi alkaa myös ymmärtää millaisia tunteuksia erilaiset tapahtumat tuovat tullessaan, sekä sen, että muut ihmiset voivat reagoida samoihin tapahtumiin eri tavalla (PBS parents n.d.).

Mielikuvitus on tämän ikäisillä lapsilla voimakasta ja lapsella voi olla mielikuvitusystäviä. Hän voi myös ylpeillä jutuillaan ja kertoa epätosia asioita. Joskus mielikuvitus voi aiheuttaa myös pelkoja, kun lapsi alkaa itsekin uskoa omiin hurjiin tarinoihinsa. (Mannerheimin lastensuojeluliitto n.d.)

Lapsi nauttii saadessaan leikkiä samanikäisten lasten kanssa. Leikit monipuolistuvat, kun lapset alkavat matkia, vuorotella, auttaa ja jakaa. Vaikka tunteita on vielä vaikea hallita, saadaan riidat kuitenkin sovittua jo melko hyvin puhumalla. Lapsen neuvottelutaidot siis kehittyvät. Leikeissä kiinnostavat erityisesti yksinkertaiset sääntöleikit sekä joukkuepelit. Häviäminen on kuitenkin vielä melko vaikeaa. Myös rooli- ja mielikuvitusleikit ovat mielekkäitä. (Mannerheimin lastensuojeluliitto n.d.) Anttila ym. (2005, 84, 92) kuvaavat, miten sukupuoli-identiteettiä harjoitellaan erilaisen roolileikkien avulla, joissa korostuu sukupuolten väliset roolit. Myös mielikuvituksen tuottamia pelkoja käsitellään leikeissä. Vertaisryhmällä eli samanikäisten lasten joukolla on tärkeä merkitys, jotta lapsi oppii sosiaalisia taitoja ja hänen persoonallisuutensa kehittyy.

Vertaisryhmä on siis merkittävä tekijä 4–5-vuotiaiden lasten psykososiaaliselle kehitykselle. Kavereiden avulla opitaan sosiaalisia taitoja, omien tunteiden ilmaisua sekä toisten tunteiden huomioimista. Myös lapsen itsetunto kehittyy, kun hän vertailee omia taitojaan kavereiden taitoihin. Samaistumalla toisiin lapsiin sekä lapselle tärkeisiin aikuisiin lapsi oppii käytöstapoja ja hänen omatuntonsa sekä moraaliset käsityksensä kehittyvät. Kun lapsi on varmempi itsestään hänen omatoimisuutensa ja -ehtoisuutensa kasvaa.

3.2 Kognitiivinen kehitys

Kognitiiviseen kehitykseen kuuluu tiedon vastaanottamiseen, käsittelyyn ja varastointiin liittyvä kehitys. Se on siis havaintojen, muistin, ajattelun ja kielen kehitystä. (Himberg ym. 2000, 13.) Anttilan ym. (2005, 75–76) mukaan 4–5-vuotias nauttii sanoilla leikkimisestä, loruista ja satujen kertomisesta. Hän kuuntelee mielellään pitkiäkin tarinoita. Lapsella on 4–5-vuotiaana niin kutsuttu kyselykausi, jolloin lapsen sanavarasto laajenee. Hän harjoittelee puhumista ja kyselemällä kerää uutta tietoa. Lapsi on kiinnostunut erilaisista asioista ja alkaa kysellä miksi -kysymyksiä sekä pohtia ilmiöiden välisiä syy-seuraussuhteita. Kyseleminen on lapsen tapa oppia asioita.

Nurmiranta ym. (2009, 40) kuvaavat miten lapsen puhe alkaa olla kielellisesti tässä iässä jo melko oikeaa. Lapsi hallitsee sanojen taivutuksen säännöt ja osaa kaikki lausetyypit. Lapsi voi kehittää myös omia kekseliäitä sanoja. Myös vuorovaikutustaidot ovat yleensä hyvin kehittyneet. Lapsi keskittyy kuuntelemaan toisen puhetta ja osaa odottaa omaa puheenvuoroaan. Hän pystyy myös keskustelemaan vuorotellen tehden kysymyksiä ja vastaamalla kysymyksiin.

Myös lapsen muisti alkaa toimia 4–5-vuotiaana tehokkaammin kuin aikaisemmin. Hän alkaa oppia käsitteitä, joiden avulla hän pystyy erottamaan ja luokittelemaan asioita. Lapsi saattaa muistaa tapahtumia jo useamman vuodenkin takaa, vaikka aikakäsitteet eivät vielä olekaan täysin selviä. Kun työmuisti paranee, pystyy lapsi myös pitämään mielessään hetkellisesti kolmesta viiteen asiaa. Lapsen taitomuistiin tallentuu uusia opittuja asioita, kuten saksilla leikkaaminen ja polkupyörällä ajaminen. (Anttila ym. 2005, 77.)

4–5-vuotias lapsi kartuttaa sanavarastoaan ja kehittää puhetaitoaan kyselemällä sekä loruja ja satuja avulla. Puhekyvyn ja muistin kehittymisen ansiosta myös lapsen vuorovaikutustaidot lisääntyvät ja lapsen kanssa voi käydä pitkiäkin keskusteluja. Kielellisen kehityksen osa-alueella huolia herättää useimmiten erilaiset ääntämisen virheet, kuten r- ja s-äänteet. Tämänkaltaiset ongelmat kuitenkin korjaantuvat useimmiten ennen kouluikää itsestään. Varhaiskasvatusympäristössä kielellistä kehitystä voidaan edistää esimerkiksi saduilla, riimittelyllä, loruilla sekä suujumpalla.

3.3 Fyysinen kehitys

Lapsen fyysinen kasvu on neljän ja viiden ikävuoden välillä melko tasais- ta. Lapsi kasvaa keksimäärin 5–10 senttiä ja paino lisääntyy vuodessa noin kolme kiloa. (Koistinen, Ruuskanen & Surakka 2004, 66.) Lapsi on tässä iässä usein hyvin liikunnallinen ja perusliikunta on kehittynyt ja lapsi hallitsee osan liikkeistä jo niin hyvin, että ne muodostuvat automaattisesti. (Himberg ym. 2000, 36). Lapsi hyppii yhdellä jalalla, juoksee ja kiipeilee. Myös hiihtäminen, luistelu, uiminen ja pyöräily alkavat sujua. (Mannerheimin lastensuojeluliitto n.d.) Jarasto & Sinervo (1997, 55) kuvailevat tämän ikäisen lapsen liikuntaa hurjaksi temppuiluksi. Tällöin lapsi saa rauhassa kokeilla omia kykyjään ja voimiaan.

Jaraston ja Sinervon (1997, 55) mukaan myös sorminäppäryys, silmän ja käden yhteistyö sekä visuaalinen havainnointikyky kehittyvät tässä iässä nopeasti. Lapsi käyttää mielellään käsiään saksilla leikkaamiseen, piirtämiseen ja värittämiseen. Lapsi pystyy keskittymään työhön, jos se vain on hänestä mielenkiintoista. Keskittymistä vaatineen työn, kuten askartelun, jälkeen lapsi haluaa yleensä lähteä taas liikkeelle. Lapsen liike- ja tuntoaistin kokemusten merkitys vähenee 4–5-vuoden iässä. Sen sijaan kuulo- ja näköaisti tarkentuvat. Lapsi alkaakin kiinnostua erilaisista ääni- ja näkötehtävistä sekä leikeistä.

Lapsen fyysinen kehitys on 4–5-vuotiaana nopeaa. Lapsen liikkuminen on hurjaa ja monet taidot ovat kehittyneet jo automaattisiksi. Myös sorminäppäryys kehittyy nopeasti, vaikka lapsi onkin tässä iässä mieluummin liikkeessä. Tässä iässä lapsi nauttii monipuolisesta liikunnasta ja sen tukeminen auttaa lasta oman minäkuvan rakentamisessa. Lisäksi se on oiva tapa tutustua lapsen elinympäristöön.

4 VARHAISKASVATUS

Varhaiskasvatuksen monipuolisen teorian ja sitä ohjaavien lakien ja säännösten käsittely on luonnollinen valinta tämän opinnäytetyön teoreettiseen viitekehykseen, sillä varhaiskasvatuksen teoria luo pohjan koko opinnäytetyölle. Kasvatuskumppanuus ja erilaiset tuen muodot varhaiskasvatuksessa ovat myös olennainen osa tämän tutkimuksen sisältöä, joten myös niitä aihealueita käsittelevään kirjallisuuteen on perehdytty.

Lapsuudessa koti on lapsen tärkein elinympäristö. Julkinen varhaiskasvatus muodostaa kuitenkin sen rinnalla monen lapsen jokapäiväisen kehitysympäristön. Yhteiskunnan tarjoamat varhaiskasvatuspalvelut ovatkin monen lapsiperheen arkea ja samalla osa suurempaa palvelukokonaisuutta. Varhaiskasvatus on siis kokonaisuus, joka kattaa sekä hoidon, kasvatuksen että opetuksen. (Lastentarhanopettajaliitto n.d. 3.)

Varhaiskasvatussuunnitelman perusteiden (2005, 11) mukaan varhaiskasvatus on lasten tasapainoista kasvua, kehitystä ja oppimista edistävää leikkikeskeistä, suunnitelmallista, tavoitteellista ja kasvatuksellista vuorovaikutusta. Sitä tapahtuu lasten eri elämänpiireissä, joten vanhempien ja kasvatuksen ammattilaisten tulee tehdä tiivistä yhteistyötä, kasvatuskumppanuutta, jotta kasvatustehtävä muodostaa lapsen kannalta mielekkään kokonaisuuden (Heinämäki 2004, 9).

4.1 Varhaiskasvatusta ohjaavat lait, arvot ja linjaukset

Varhaiskasvatustoiminta on aina suunnitelmallista ja tavoitteellista sekä vuorovaikutuksellista, unohtamatta lapsen omaehtoisen leikin tärkeyttä. Varhaiskasvatuksen lähtökohtana on kokonaisvaltainen näkemys lasten kasvusta, kehityksestä ja oppimisesta. Valtakunnallisten linjausten mukaisia keskeisimpiä varhaiskasvatuspalveluita ovat päiväkotitoiminta, perhepäivähoito sekä erilainen avoin toiminta. Toimintoja tuottavat kunnat, järjestöt, yksityiset palveluntuottajat sekä seurakunnat. (Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet 2005, 11.) Varhaiskasvatukseen kuuluva esiopetus on suunnitelmallista opetusta ja kasvatuksista, jota tarjotaan vuotta ennen oppivelvollisuuden alkamista. Varhaiskasvatus muodostaa yhdessä esiopetuksen ja perusopetuksen kanssa johdonmukaisesti etenevän jatkumon. Varhaiskasvatuspalveluja käyttävät oppivelvollisuusikäiset lapset kuuluvat myös varhaiskasvatuksen piiriin. (Reunamo 2007, 101.)

Suomalaisen varhaiskasvatuksen arvopohjan perustana ovat keskeiset kansainväliset lapsen oikeuksia määrittelevät sopimukset, kansalliset säädökset sekä muut ohjaavat asiakirjat. Keskeisin perusarvo on lapsen ihmisarvo. Suomen perusoikeussäännöksistä sekä muusta oikeussäätelystä johdetut varhaiskasvatuksen keskeiset periaatteet ovat lapsen oikeus turvallisiin ihmissuhteisiin, turvattuun kasvuun, kehitykseen ja oppimiseen, turvattuun ja terveeseen ympäristöön, tulla ymmärretyksi ja kuulluksi ikänsä ja kehitystasonsa mukaisesti, saada tarvitsemaansa erityistä tukea sekä oi-

keus omaan kulttuuriin, äidinkieleen ja uskontoon tai katsomukseen. (Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet 2005, 12.)

Varhaiskasvatusta ohjaavat sekä valtakunnalliset että kunnan omat linjaukset ja asiakirjat. Valtakunnalliset ohjaukset ovat lakeja, säännöksiä ja linjaavia asiakirjoja. Varhaiskasvatuksen valtakunnallisten linjausten jalkauttaminen kentälle on pääasiassa kiinni yksittäisten kuntien ja päiväkotien sisällöllisistä valinnoista ja korostuksista. Suomalainen varhaiskasvatus perustuu Yhdistyneiden Kansakuntien Lapsen oikeuksien sopimukseen, perusoikeussäännöksiin sekä muuhun kansalliseen lainsäädäntöön. (Toimiva integraatio päiväkodin arjessa n.d., 6.)

Keskeisimpiä varhaiskasvatusta ohjaavia lakeja ovat laki lasten päivähoidosta, laki sosiaali-huollon ammatillisen henkilöstön kelpoisuusvaatimuksista, laki lasten kanssa työskentelevien rikostaustan selvittämisestä, laki sosiaalihuollon asiakkaan asemasta ja oikeuksista sekä sosiaalihuoltolaki. Muita päivähoitoa koskevia lakeja ovat muun muassa laki lasten kotihoidon ja yksityisen hoidon tuesta ja lastensuojelulaki. (Varhaiskasvatuksen keskeinen lainsäädäntö 2011.) Varhaiskasvatuksen keskeisin laki on vuonna 1973 voimaan astunut laki lasten päivähoidosta, johon sisältyy muun muassa päivähoidon toimintamuodot. Päivähoitolaissa on myös säädöksiä päivähoidon tavoitteista sekä päivähoitoon liittyvien hakemusten käsittelystä ja hakuajoista. Päivähoitolakia on myös uudistettu myöhemmin. Esimerkiksi vuonna 1985 tuli voimaan säädös subjektiivisesta päivähoito-oikeudesta. (Laki lasten päivähoidosta 36/1973.; Reunamo 2007, 99.)

Valtioneuvoston periaatepäätös varhaiskasvatuksen valtakunnallisista linjauksista sisältää yhteiskunnan järjestämisen ja valvoman varhaiskasvatuksen keskeiset periaatteet ja kehittämisen painopisteet. Näiden pohjalta Stakes (nykyinen THL) laati vuonna 2003 Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet yhteistyössä sosiaali- ja terveysministeriön, opetusministeriön, Opetushallituksen, Suomen Kuntaliiton ja muiden asiantuntijatahojen kanssa. Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet ohjaavat valtakunnallisesti varhaiskasvatuksen sisältöä, laatua ja kuntien varhaiskasvatussuunnitelmiensa laatimista. Sen tavoitteena on edistää varhaiskasvatuksen yhdenvertaista toteuttamista koko maassa. Sen perusteella jokainen kunta laatii omasta näkökulmastaan oman kuntakohtaisen varhaiskasvatussuunnitelmansa ja niiden perusteella jokainen yksikkö laatii oman varhaiskasvatussuunnitelmansa omasta näkökulmastaan. (Varhaiskasvatusta linjaavat asiakirjat ja suunnitelmat 2011.)

Jokaiselle päivähoidossa olevalle lapselle laaditaan yhdessä vanhempien kanssa myös oma, yksilöllinen varhaiskasvatussuunnitelma, johon hänen varhaiskasvatuksensa perustuu. Suunnitelman tavoitteena on ottaa huomioon lapsen yksilöllisyys ja vanhempien näkemykset toimintaa suunniteltaessa ja järjestettäessä. Näin koko henkilöstö voi toimia johdonmukaisesti ja lapsen yksilölliset tarpeet tiedostaen. Suunnitelman toteutumista arvioidaan säännöllisesti. (Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet 2005, 32–33.)

4.2 Varhaiskasvatusympäristö tukee lasta

Innostava ja oppimista tukeva varhaiskasvatusympäristö on keskeinen asia päiväkodin toiminnassa. Päiväkodin oppimisympäristö on sekä fyysinen, kulttuurinen että toiminnallinen. Tärkeintä varhaiskasvatuksen kannalta on, miten fyysinen ympäristö saadaan lapsen kehitystä ja tiedonhalua tukevaksi. Innostava oppimisympäristö herättää lapsissa kokeilunhalua ja uteliaisuutta, jolloin lapsi saa itse tutkia ympäröivää maailmaa ja muodostaa siitä omaa ymmärrystään. (Lastentarhanopettajaliitto, n.d. 5.)

Heinämäen (2004, 33) mukaan lapsen kasvun ja kehityksen yksilöllinen tukeminen on osa varhaiskasvatuksen perustehtävää. Varhaiskasvatuksen arkea muokataan tällöin jokaisen lapsen omien tarpeiden mukaan ilman lapsen diagnosointia tai lausuntoa. Varhaiskasvatuksen tukitoimi voi olla esimerkiksi ympäristön tai kasvatustoiminnan mukauttamista tai kuntouttavien elementtien vahvistamista arjessa. Tämänkaltaisen varhainen tuki myös ennaltaehkäisee mahdollisten ongelmien syntymistä ja niiden kasautumista. Lapsen tukeminen varhaiskasvatuksessa edellyttää tällöin koko työyhteisön vahvaa ja avointa yhteistyötä.

Kuten edellisessä luvussa tuli ilmi, jokaiselle lapselle laaditaan oma varhaiskasvatussuunnitelma, jossa suunnitellaan lapsen kehitykselle sopivat tavoitteet. Näiden tavoitteiden mukaan varhaiskasvatusympäristöä muokataan niin, että se tukee lapsen oppimista ja kehitystä. Henkilökohtaisen varhaiskasvatussuunnitelman avulla pystytään myös tekemään yhteisiä sopimuksia vanhempien kanssa lapsen kehityksen edistämiseksi. Näin se toimii myös erittäin tärkeänä kasvatuskumppanuuden työvälineenä.

4.2.1 Ympäristön ja kasvatustoiminnan mukauttaminen

Yhtenä arjen tukitoimena on lapsen fyysisen, psyykkisen ja kognitiivisen ympäristön mukauttaminen lapselle sopivaksi. Tämä tarkoittaa sitä, että varhaiskasvatusympäristö järjestetään lapsen tarpeiden mukaan juuri hänelle toimivaksi kokonaisuudeksi. Muutokset voivat olla esimerkiksi erilaisten liikuntaesteiden poistamista tai visuaalisen tai auditiivisen hahmotamisen helpottamista. Psyykkistä ympäristöä mukauttamalla, kuten ryhmätoiminnoilla, annetaan lapselle mahdollisuus kokea osallisuutta ja ryhmään kuulumista sekä opetella vuorovaikutusta. Myös tilojen muutoksilla voidaan vaikuttaa vuorovaikutustilanteisiin. Monipuolinen kognitiivinen ympäristö herättää lapsissa mielenkiintoa ja kokeilunhalua sekä innostaa oppimaan. Tähän kuuluvat lapsen kehitystasolle sopivat ja mielenkiintoa herättävät oppimista tukevat välineet ja materiaalit, jotka ovat lasten saatavilla. (Heinämäki 2004, 33–34.)

Heinämäki (2004, 34) kuvaa miten lapsen tarpeiden mukaan voidaan päivittäisiä kasvatustoimintoja muokata joko eriyttämällä tai sisältöjä ja toimintamuotoja mukauttamalla. Lapsen tarpeiden mukaan voidaan joitain tiettyjä taitoja opetella pienessä ryhmässä sekä erilaisissa tilanteissa. Tällainen eriyttäminen ei edellytä pysyvää pienryhmää tai edes ryhmän siirtymistä eri tilaan. Olennaista on harjoittaa lapselle merkityksellisiä taitoja ja käyttää päivittäisiä toiminnan tilanteita. Mikkolan ja Nivalaisen (2009,

31) mukaan lapsen onkin sitä helpompaa ja turvallisempaa hallita omaa toimintaansa, mitä pienemmässä ryhmässä hän voi toimia.

Toimintaan osallistumisen ollessa hankalaa voidaan itse toimintaa muokata niin, että sen sisältö ja muodot vastaavat lapsen taitoja, kiinnostusta sekä hänen yksilöllisiä tarpeita ja tavoitteita. Lasta kiinnostava toiminta tukee keskittymistä. Kun toiminnot ja tehtävänannot eivät ole liian vaikeita, saa lapsi mahdollisuuden tuoda esiin omia taitojaan ja osaamistaan ja hän saa onnistumisen kokemuksia. (Heinämäki 2004, 35.)

Heinämäki (2004, 35) arvioi että päivittäisten perustaitojen harjaannuttamista voidaan pitää arjen tukitoimena silloin, kun lapsi tarvitsee ikätasoaan enemmän ohjausta ja harjoitusta. Perustaitoja tulee saada opetella rauhassa kiireettömässä, turvallisessa ja kannustavassa ilmapiirissä. Vaikka lapsen itsenäisyyttä tuetaan, tulee lapsen voida luottaa siihen, että hän saa aikuiselta riittävästi apua ja ohjausta. Päivittäisistä perustaidoista omatoimisesti suoriutuminen lisää lapsen itsenäisyyttä ja itsetuottamusta sekä tuottaa turvallisuudentunnetta ja luottamusta omiin kykyihin ja selviytymiseen.

Heinämäki (2004, 36) korostaa lisäksi lapsen itsetunnon tukemisen olevan hänen kokonaiskehityksensä kannalta tärkeää, etenkin silloin, kun hänen kehityksessään tai käyttäytymisessään on aikuisia huolestuttavia piirteitä. Lapsi alkaa iän myötä verrata itseään toisiin. Tällöin hän saattaa huomata, ettei osakaan jotain asiaa niin kuin toiset. Tällöin on erityisen tärkeää, että hänen persoonallisuuden kehitystään sekä turvallista kasvuaan tuetaan vahvistamalla hänen minäkäsitystään ja auttamalla häntä tunnistamaan omat vahvuutensa. Aikuisen myönteinen suhtautuminen ja arvostus lasta kohtaan sekä vertaisryhmä ovat lapsen itsetunnon kehittymisen kannalta merkittäviä tekijöitä.

4.2.2 Kuntouttavien elementtien vahvistaminen

Heinämäen (2004, 37) mukaan kuntouttavia elementtejä varhaiskasvatuksessa ovat esimerkiksi struktuuri, hyvä vuorovaikutus, lapsen oman toiminnan ohjaus sekä ryhmätoiminta. Struktuuri tarkoittaa päivähoitossa ajan, tilan ja ihmisten rakenteen selkeyttä. Kun rakenne on helposti hahmotettavissa, se tukee lapsen mahdollisuutta ennakoita ja oppia päivän tapahtumien kulkua sekä jäsentää omaa ja muiden toimintaa. Ennakointi vahvistaa käsitteiden ja kielen kehittymistä sekä muistin rakentumista. Johdonmukaisuus päivän toimintojen, tilojen ja ihmisten suhteen on tärkeää. Päivän rakennetta voidaan selkeyttää lapsille esimerkiksi kuvien avulla havainnollistaen.

Yksi päivähoiton olennainen toimintatapa ja menetelmä on vuorovaikutuksen tukeminen. Lapsen tarvitessa tukea on hyvän vuorovaikutuksen luominen lapsen ja aikuisen välille erityisen tärkeää. (Heinämäki 2004, 37.) Kallialan (2008, 7) mukaan aikuisen ja lapsen välinen vuorovaikutussuhde rakentuu päiväkodissa kaikissa arjen toiminnoissa, joista leikki on erityisen merkityksellinen. Kun aikuiseseen voi luottaa, uskaltaa lapsi olla vuorovaikutuksessa hänen kanssaan, vaikka siinä olisikin vaikeuksia.

Jos lapsi tarvitsee tukea fyysisten vammojen takia tai käyttäytymisessä, voidaan hänen toimintaansa ohjata yksilöllisesti tukemalla hänen oman toiminnan ohjaustaan. Häntä voidaan opastaa ajattelemaan ja tekemään päätöksiä tai ohjata keskittymisen ja tarkkaavaisuuden ylläpitämiseen. Näin lapsi oppii kiinnittämään huomiota omaan toimintaansa. (Heinämäki 2004, 37.) Heinämäki (2004, 38) korostaa vertaisryhmän merkitystä lapsen kehittymisen kannalta. Kontaktit ikätovereihin tukevat kehitystä monella tavalla. Kun lapset leikkivät ja toimivat keskenään, lapsen motivaatio liikkumiseen, puhumiseen ja osallistumiseen kasvaa. Leikin myötä kehittyvät monet oppimisvalmiudet ja jo opitut taidot harjaantuvat. Ryhmätoimintaa voidaankin pitää yhtenä tuen muotona.

Varhaiskasvatuskeskusten arjessa voidaan käyttää mainittuja kuntouttavia elementtejä päivittäin. Näiden tukimuotojen käyttö jokapäiväisessä arjessa kaikkien lasten kanssa edesauttaa etenkin aikuisten ja lasten välistä vuorovaikutusta. Esimerkiksi havainnollistavien kuvien käyttö tai tukiviittomat edistävät jokaisen lapsen kuulluksi tulemistä ja ymmärrystä omassa ympäristössään.

4.2.3 Erityinen tuki

Joissain tilanteissa lapsen tukemiseen tarvitaan kuitenkin arjen perustyön lisäksi erityisiä tukitoimia. Heinämäki (2005,10) kuvailee, miten tällöin työskentely on varhaisen tuen lisäksi erityispedagogista osaamista sekä suunnitelmallista ja yksilöllistä lapsen tukemista. Tällainen tavoitteellinen työskentely vaatii usein myös yhteistyötä muiden tukipalveluiden kanssa.

Lapsella voi ilmetä erityisen tuen tarvetta fyysisen, tiedollisen, taidollisen tai sosiaalis-emotionaalisen kehityksen osa-alueilla. Kun lapsen tuen tarvetta arvioidaan, on olennaista tunnistaa lapsen yksilölliset toimintamahdollisuudet eri ympäristöissä ja erilaisissa kasvatuksellisissa tilanteissa sekä se, millaista tukea ja ohjausta lapsi näissä tilanteissa tarvitsee. (Heinämäki 2004, 23.)

Heinämäen (2004, 48–49) mukaan monipuolisen tuen tarve on nykypäivänä lisääntynyt ja moninaistunut, jolloin raja tavallisen ja erityisen välillä on vaikea tehdä näkyväksi. Tukimuodot ovat usein hyvin lähellä yleisiä varhaiskasvatuksen menetelmiä ja tavoitteita, eikä erityisyyttä tuoda arki-toiminnassa juurikaan esille. Tavallinen varhaiskasvatus on usein keskeinen tukimuoto, jota yksilöllistetään tukea tarvitsevan lapsen tavoitteiden mukaan niin, että menetelmät tukevat hänen kehitystään. Näennäisesti tukimuodot eivät siis aina eroa muun ryhmän toiminnasta. Heinämäki (2004, 23) korostaakin, että tuen tarvetta arvioitaessa on tärkeää, että lapsen mielenkiinnon kohteista, vahvuuksista ja tuen tarpeista luodaan kokonaiskuva, jotta lapselle saataisiin tarjottua mahdollisimman hyvät tukimuodot. Tässä tilanteessa vanhempien ja päivähoiton henkilöstön välisen kasvatuskumppanuuden merkitys korostuu entisestään.

”Jos on jotain mikä vaivaa niin on tärkeää puhua meillekin siitä.”

4.3 Kasvatuskumppanuus varhaiskasvatuksessa

Kun vanhemmat ja varhaiskasvatuksen henkilöstö ovat tietoisesti sitoutuneet toimimaan yhdessä lapsen kasvun, kehityksen ja oppimisen tukemiseksi, puhutaan heidän välisestä kasvatuskumppanuudesta. Toimivan kumppanuuden edellytyksenä on molemminpuolinen kuuleminen, luottamus, kunnioitus ja tasavertaisuus. Henkilökunnalla on vastuu tasavertaisen yhteistyön edellytysten luomisessa ja tavoitteena on päästä dialogiseen vuoropuheluun (Kaskela & Kekkonen 2006, 13; Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet 2005, 31.)

Vanhemmat tuntevat oman lapsensa parhaiten ja heillä onkin lastensa ensisijainen kasvatusoikeus ja -vastuu. Varhaiskasvatuksen henkilökunnalla taas on ammatillinen tieto ja osaaminen, jonka he ovat saaneet koulutuksessaan. Molemmilla osapuolilla on siis olennaista, mutta erilasta tietoa lapsesta. Toimivan vuorovaikutussuhteen kautta voidaan yhdistää sekä vanhempien että henkilöstön tiedot ja kokemus ja luoda näin parhaat edellytykset lapsen kasvulle ja kehitykselle. (Kaskela & Kronqvist 2007, 22.)

Kasvattajan tehtävänä on havainnoida lasta ja hänen kehitystään systemaattisesta ja kertoa havaintoihin perustuvat lapsen liittyvät huolen aiheet vanhemmille mahdollisimman pian. (Kaskela & Kekkonen 2006, 46.) Varhaiskasvatussuunnitelman (2005, 32) mukaan kasvatuskumppanuuden yhtenä tavoitteena onkin tunnistaa mahdollisimman varhain lapsen jollain kasvun, kehityksen tai oppimisen alueella mahdollinen tuen tarve ja etsiä yhdessä lapsen vanhempien kanssa sopivat toimintatavat lapsen tukemiseksi.

Kaskela & Kronqvist (2007, 23) kuvaavat, miten luottamuksen syntymiseen tarvitaan aikaa ja yhteisiä kohtaamisia sekä vuoropuhelua. Päivittäiset kohtaamiset työntekijöiden ja vanhempien välillä sekä lapsesta keskustelu mahdollistavat luottamuksellisen suhteen syntymisen sekä kasvatuskumppanuuden syvenemisen. Myös kasvattajan herkkä suhtautuminen lapseen herättää vanhemmissa luottamusta. Kasvatuskumppanuus onkin vanhempien ja työntekijöiden yhteinen prosessi, joka kestää koko lapsen päivähoitossa olon ajan.

Kaskelan ja Kekkonen (2006, 17, 25) mukaan kasvatuskumppanuus lähtee aina lapsen tarpeista ja lapsen edun toteuttamisesta. Tavoitteena on, että lapsi tulee kokonaisvaltaisesti nähdyksi ja ymmärretyksi. Tärkeää on lapsen toiminnan, kokemusten, tarpeiden ja toiveiden havainnointi ja merkityksellistä se, mitä ja miten lapselle puhutaan. Lapsi toimii ja käyttäytyy eri tavoin kotona ja päivähoitossa. Kun hänen kokemuksiaan kuullaan, tallennetaan ja niistä kerrotaan molemmin puolin, saavat vanhemmat kotona ja kasvattajat päivähoitossa laajemman ja syvemmän käsityksen lapsesta ja hänen toiminnastaan eri kasvuympäristöissä.

Kasvatuskumppanuutta voidaan siis pitää vanhempien ja työntekijöiden yhteisenä prosessina. Prosessi alkaa tutustumisesta ennen kuin lapsi on aloittanut päivähoiton. Tätä tutustumiskeskustelua voidaan pitää toimivan kasvatuskumppanuuden pohjana, sillä keskustelun tavoitteena on selvittää perheen odotuksia ja toiveita, sekä keskustella peloista päivähoiton aloi-

tuksen suhteen. Luottamuksen rakentamisen lisäksi aloituskeskustelu on tärkeää myös ammattikasvattajalle, sillä työntekijän on hyvä tutustua perheen tapoihin ja elämäntilanteeseen jo ennen hoidon aloitusta. Lapsen aloitettua päivähoidossa kasvatuskumppanuus näkyy parhaiten päivittäisinä kohtaamisina sekä säännöllisinä varhaiskasvatuskeskusteluina. Näiden keskusteluiden tavoitteena on keskustella lapsen kasvusta ja kehityksestä myönteisellä otteella yhteistyössä lapsen etua ajatellen.

5 HUOLEN PUHEEKSIOTTAMINEN

5.1 Dialogisuus huolen puheeksiottamisessa

Dialogisuus on yksi tärkeimmistä lähtökohdista puhuttaessa huolen puheeksiottamisen menetelmästä, sillä se on ennen kaikkea dialoginen menetelmä. Seuraavassa dialogisuuden keskeiset teoriat on linkitetty varhaiskasvatuksen toimintaympäristöön sekä huolen puheeksiottamisen teoriaan. Dialogisuus on myös yksi tärkeimmistä kasvatuskumppanuutta ohjaavista periaatteista.

Dialogi ei ole vain juttelua tai keskustelua, vaan ratkaisuun pyrkivää vuorovaikutusta. Dialogissa ei ole tavoitteena osoittaa asiantuntemustaan tai oikeassaolemista, vaan löytää yhteinen näkökulma tai ratkaisu asiaan. Dialogissa hyväksytään, että molemmilla osapuolilla voi olla erilaisia näkemyksiä eikä kenenkään näkemys voi olla ainoa totuus (Kasvun kumppanit n.d.) Toimiessaan dialogissa on mahdollisuuksia yhteisen ajattelun edistämiseen, itseilmaisuun, kuuntelemiseen ja ongelmanratkaisuun. Dialogilla on aina selkeä päämäärä. Huolen puheeksiottamisen yhteydessä se on yhteisen ratkaisun löytäminen ja huolen hälveneminen. Dialogin osapuolten tulisi kunnioittaa toisiaan ja toistensa mielipiteitä sekä kuunnella toisiaan aidosti. Kohtaamaton kuuntelu, jossa toisen ajatukset harhailevat, ei johda mihinkään. Dialogin puheenvuorojen tulisikin rakentua edellisen puheenvuoron varaan ja kuljettaa yhteistä teemaa eteenpäin. (Huhtanen 2007, 173- 175.)

Mönkkösen (2007, 87) mukaan yksi dialogisuuden tärkeimmistä elementeistä on vastavuoroisuus. Tällöin jokainen dialogin osapuoli pääsee luomaan tilannetta ja vaikuttamaan tapahtumiin. Vanhempien ja varhaiskasvatuksen ammattilaisen välisessä suhteessa tämä tarkoittaa, että suhde nähdään molemminpuolisena ymmärryksen rakentamisena, jossa mennään molempien osapuolten ehdoilla.

Mönkkönen (2007, 28–29) korostaa, miten dialogin toimivuuden kannalta on tärkeää, että työntekijällä on asiakastyössään vahvaa vuorovaikutusosaamista. Vuorovaikutusosaaminen kattaa kommunikointiin ja sosiaalisiin suhteisiin liittyvät taidot, sekä teoretietoa siitä, miten kommunikatio rakentuu asiakastilanteissa. Se on tietynlaista asenteellista rohkeutta asettua asiakkaan kanssa samalle alueelle, jossa tietämättömyyden kautta voidaan löytää uusia näkemyksiä lapsen parhaaksi. Myös varhaiskasvatuksen työntekijä voi työssään tietoisesti kehittää tätä taitoa. Haasteelliseksi

vuorovaikutusosaamisen tekee tilanteiden vaihtuvuus ja se, että ihmisläheisessä työssä ei voi olla varma jonkin metodin tai työmuodon toimivuudesta. Vaikka työntekijällä ei voi olla asiakastilanteisiin niin sanottua patenttiratkaisua, voi hän kuitenkin yrittää tehdä mahdollisimman paljon, jotta ymmärtäisi asiakkaan viestin ja pystyisi pohtimaan edes osaa tästä.

5.2 Huolen puheeksiottamisen menetelmä

Huolen puheeksiottamisen menetelmää käytetään silloin, kun lasta koskeva huoli halutaan ottaa esille hänen huoltajansa kanssa. Menetelmän tarkoituksena on ottaa työntekijän henkilökohtainen huoli esille kunnioittavasti ja tukea tarjoten. Ottamalla huoli avoimesti puheeksi, pyritään keskustelemaan rehellisesti lapsen tilanteesta ja luoda yhteinen liittouma lasta koskevan huolen hälventämiseksi. (Eriksson & Arnkil 2009, 12.)

Seuraavassa osiossa avataan teoriaa huolen puheeksiottamisen menetelmästä sekä sen käytöstä. Lisäksi kerrotaan menetelmän käyttökokemuksista ja aiheeseen liittyvistä aiemmista tutkimuksista.

5.2.1 Taustalla työntekijän oma huoli

Perinteisesti pulmatilanteissa yritetään löytää ja määritellä ongelma ja sille ratkaisu. Ajatus objektiivisesti määriteltävissä olevasta ongelmasta sisältää oletuksen siitä, että on olemassa yhteinen ongelma, josta kaikki asianosaiset ovat samaa mieltä. Ongelman määrittely voi kuitenkin johtaa vaikeaan tilanteeseen, jossa kilpaillaan siitä, kuka tietää parhaiten, mistä on kyse ja miten asiassa tulisi edetä. Tätä kautta ongelman määrittelystä voi tulla uusi ongelma. Huolen puheeksiottamisen taustalla on käsitys siitä, että yhteistä ongelmaa ei ole, vaan kukin asianosainen ratkoo omia pulmiaan. Vanhempi pyrkii selviytymään tilanteesta kasvattajana, työntekijän tavoitteena on toimia tilanteessa mahdollisimman hyvin ammattilaisen roolissa, lapsella taas on omat kysymyksensä. (Eriksson & Arnkil 2009, 20.)

Eriksson & Arnkil (2009, 20–21) kuvailevat, miten huolen puheeksiottamisen yhteydessä puhutaan ongelman sijaan jokaisen asianosaisen omasta huolesta. Huolella tarkoitetaan työntekijän subjektiivista näkemystä, jonka lähtökohtana on lapsen tai perheeseen liittyvä pulma. Työntekijän huoli kohdistuu sekä lapsen pärjäämiseen, että hänen omiin toimintamahdollisuuksiinsa ja se rakentuu tiedoista, tunteista ja velvoitteista. Työntekijä tekee havaintoja lapsen tai nuoren tilanteesta ja käsittelee näitä havaintoja pohjautuen aikaisempiin oppeihinsa ja kokemuksiinsa. Tämä luo työntekijälle kokonaiskuvan lapsen tilanteesta, joka voi ilmetä eriasteisena huolelta. Huolen asteen määrittelee hyvin pitkälle työntekijän omat tunteet ja intuitiivinen kuva tilanteesta. Tunteiden määrittelemä tuntuma tilanteesta on tärkeä työväline. Se on äänetöntä ammattitaitoa, joka pohjautuu työntekijän moraaliin, elämäkokemukseen ja koulutukseen.

Jokaisessa tilanteessa syntyvä ymmärrys huolesta perustuu intuitiiviseen kuvaan, joka rakentuu kognitiivisesta, emotionaalisesta sekä moraalista elementistä. Kognitiivinen elementti sisältää vuorovaikutussuhteen ja ti-

lanteen synnyttämät havainnot, mielikuvat sekä ajatukset, joita säätelevät työntekijän koulutustausta, työkokemus ja elämänhistoria. Työntekijä ei voi muodostaa kuvaa lapsen tilanteesta pelkkien kognitiivisten tekijöiden pohjalta, sillä varmojen ennusteiden varassa on mahdotonta toimia. Emotionaaliseen elementtiin kuuluvat vuorovaikutussuhteen ja tilanteen työntekijässä herättämät tunteet. Tunnekokemus antaa havainnoille merkityksen ja näin työntekijän muodostama kuva lapsen tilanteesta on siis subjektiivinen. Moraalinen elementti sisältää työntekijän arvion oikeasta ja väärästä. Se sisältää myös arvion siitä, mikä työntekijää velvoittaa tässä työtehtävässä. Jos huolen koetaan kuuluvan omaan työtehtävään, se otetaan puheeksi. Muussa tilanteessa voidaan jäädä odottamaan, että joku muu tekee asialle jotain. Työntekijän toiminta syntyy näiden kolmen, kognitiivisen, emotionaalisen ja moraalisen, elementin yhdistelmästä. (Eriksson & Arnkil 2009, 21–22.)

Erikssonin ja Arnkilin (2009, 13) mukaan huolen puheeksiottoa helpottaa lapsen tai perheen tilanteessa huolta herättävien asioiden havainnointi ja kirjaaminen. Näin vältetään puhumasta puheeksiottotilanteesta lapsen tai vanhemman ominaisuuksista, sen sijaan kerrotaan, miten tämä toimii eri tilanteissa. Työntekijän kertoessa konkreettisista havainnoista on vanhemmankin helpompi ymmärtää, mistä ollaan huolissaan. Kun työntekijä konkretisoi huolen, hän selkiyttää itselleen huolen aiheita ja pohtii mahdollisia tukitoimiaan. Tämä auttaa ajatusten selkiytymisessä ja näin niistä on helpompi puhua.

Valmistautumisen ja arvioinnin tueksi on olemassa myös lomake, joka helpottaa eri työskentelyvaiheita. Lomakkeella on kolme kysymysarjaa, joista jokainen on tarkoitettu omaan vaiheeseensa huolen puheeksiottamisen prosessissa. Ensimmäistä kysymysjoukkoa työntekijä voi käyttää apuna oman huolensa selkiyttämiseksi, toista huoltajien tapaamiseen valmistautuessa ja kolmatta arvioitaessa tapaamista pian sen jälkeen. (Eriksson & Arnkil 2009, 13.)

Sama lapsi voi olla kontaktissa monen eri sektorin työntekijän kanssa ja jokaisella työntekijällä on omanlaisensa näkökulma lapsen tilanteeseen. Eri näkökulmista tilanne saattaa myös näyttää erilaiselta. Huolen subjektiivisen luonteen vuoksi kaikilta osapuolilta vaaditaankin suurta ymmärrystä muiden näkemyksiin. Koska vuorovaikutussuhde ja toimintaympäristö ovat erilaisia, on jokaisen työntekijän tieto ainutlaatuista ja sellaista, mitä muilla ei voi olla. On tärkeää, että työntekijöiden tieto ja ymmärrys kootaan ja jaetaan työntekijöiden kesken, jotta lapsen tilanteesta saataisiin monipuolisempi kuva. (Eriksson & Arnkil 2009, 24.)

Puheeksiottamisen menetelmän ydin on Erikssonin ja Arnkilin (2009, 27–28) mukaan ennakointi. Työntekijä miettii ja tunnustelee mielessään puheeksioton mahdollisia seurauksia. Kun ennakointi on tietoista, voi työntekijä löytää sen avulla sellaisen tavan toimia, jonka hän uskoo johtavan parhaaseen mahdolliseen lopputulokseen. Tietoinen ennakointi myös jäsentää ja selkiyttää toimintaa. Ennakoimisen tarkoituksena ei ole ennustaa tulevaa tapahtumaa, vaan keskeistä on, että työntekijä pysähtyy pohtimaan sitä, mikä juuri tässä tilanteessa on herättänyt hänen huomionsa. Olennai-

sinta työskentelyn kannalta ei ole se, miten ennakoinnit toteutuvat, vaan tilanteesta saatu palaute ja sen kautta lisääntynyt ymmärrys sekä niiden vaikutus tulevaan työskentelyyn.

Puheeksiottamisen tavoitteena on saada aikaan yhteistyö lapsen vanhempien kanssa ja luoda yhteinen liittouma lasta koskevan huolen hälventämiseksi. Tämä tapahtuu yhdistämällä sekä työntekijöiden että vanhempien voimavarat lapsen tukemiseksi. Työntekijän onkin tärkeää tunnistaa lapsessa ja perheessä sekä heidän tilanteessaan olevat voimavarat. Voimavarat löydettyään työntekijä pohtii, miten hän voi omalta osaltaan tukea perhettä. Toimiva dialogi mahdollistaa väliaikaisen samaistumisen perheen tilanteeseen ja näin työntekijä pystyy paremmin arvioimaan, millaista tukea perhe voisi olla valmis ottamaan vastaan ja mihin heidän olisi mahdollista osallistua. (Eriksson & Arnkil 2009, 29–31.) Eriksson ja Arnkil (2009, 35) muistuttavat kuitenkin, että liiallinen samaistuminen sekä asiakkaan liiallinen myötäily saattaa jumiuttaa työntekijän ja hän voi tarjota samaa tukea kuin aiemmin. Tämä toiminta ennemminkin ylläpitää ongelmia kuin avaa niiden ratkaisumahdollisuuksia tai tuo muutoksia tilanteeseen. Jos työskentely jatkuu pitkään tuloksettomana, on työntekijän syytä arvioida ja pohtia omaa toimintaansa.

5.2.2 Huolen vyöhykkeistö

Kun työntekijällä herää huoli lapsesta, herää hänellä usein huoli myös omista toimintamahdollisuuksista, siitä riittävätkö omat voimavarat ja osaaminen vai tarvitaanko lisää tukea. Oman pärjäämisen arvioinnin avuksi on kehitetty Huolen vyöhykkeistö (Taulukko 1). Vyöhykkeistön avulla työntekijä pystyy jäsentämään lasta koskevan huolensa asteen sekä omien auttamismahdollisuuksiensa riittävyyden ja sen tarvitaanko lisää tukea. (Eriksson & Arnkil 2009, 25.)

”Jos on jotain mikä vaivaa niin on tärkeää puhua meillekin siitä.”

TAULUKKO 1 Huolen vyöhykkeistö. (Eriksson & Arnkil 2009, 25.)

HUOLETON TILANNE	PIENI HUOLI		HARMAA VYÖHYKE		SUURI HUOLI	
(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(6)	(7)
Ei lainkaan huolta.	Pieni huoli tai ihmettely käynyt mielessä; luottamus omiin mahdollisuuksiin vahva.	Huoli tai ihmettely käynyt toistuvasti mielessä; luottamus omiin mahdollisuuksiin hyvä.	Huoli kasvaa; luottamus omiin mahdollisuuksiin heikkenee.	Huoli tuntuva; omat voimavarat ehtymässä.	Huolta paljon ja jatkuvasti; lapsi/nuori vaarassa. Omat keinot loppumassa.	Huoli erittäin suuri; lapsi/nuori välittömässä vaarassa. Omat keinot lopussa.
		Ajatuksia lisävoimavarojen tarpeesta.	Mielessä toivomus lisävoimavaroista ja kontrollin* lisäämisestä.	Selvästi koettu lisävoimavarojen ja kontrollin lisäämisen tarve.	Lisävoimavaroja ja kontrollia saatava mukaan heti.	Muutos lapsen tilanteeseen saatava heti.

* kontrolli = tilanteen hallinnan lisääminen esimerkiksi rajoittamalla jotain epätoivottavaa asiaa.

Erikssonin ja Arnkilin (2009, 26) mukaan työntekijän subjektiivinen huoli lapsesta voidaan nähdä jatkumona, jonka toisessa päässä on täysin huoleton tilanne ja toisessa päässä tilanne, jossa lapsen koetaan olevan välittömässä vaarassa. Huolettomassa tilanteessa (1) työntekijä kokee asioiden sujuvan tavoitteiden mukaisesti. Lapsen asiat ovat hyvin, hän oppii, kehittyä ja kasvaa normaalisti. Myös työntekijän oma toiminta sujuu niin kuin pitääkin. Pienen huolen alueella (2–3) huolta saattaa esiintyä toistuvastikin, mutta työntekijä luottaa omiin auttamismahdollisuuksiinsa. Tällä vyöhykkeellä on hyvät mahdollisuudet varhaiseen puuttumiseen, sillä huolet on helppo ottaa puheeksi, koska niihin voi tarjota omaa apuaan. (Eriksson & Arnkil 2009, 26.)

Harmaalla vyöhykkeellä (4–5) huoli on tuntuva ja kasvaa edelleen. Myös työntekijän luottamus omiin auttamismahdollisuuksiin on heikkenemässä. Tällä vyöhykkeellä asiakkuudet ovat usein kuormittavia, sillä tilanteeseen liittyvien muiden tahojen mukanaolosta ei aina ole tietoa tai työnjako on epäselvä. Työntekijän huoli kasvaa ja hän kaipaa lisää voimavaroja ja kontrollia. Samalla hänellä on kuitenkin pelko siitä, että hän liioittelee huolta ja on epävarma, onko hänellä riittävä näyttöä. Omien velvollisuuksien pohtiminen on tällä vyöhykkeellä tarpeen; sitooko vaitiolovelvollisuus vai lastensuojelulain 40 §:n ilmoitusvelvollisuus? Suuren huolen alueella (6–7) työntekijä arvioi lapsen olevan vaarassa. Huoli on tuntuva ja omat auttamiskeinot lopussa. Tällä vyöhykkeellä on helpompi toimia kuin harmaalla vyöhykkeellä, sillä työntekijä ei voi enää empiä tilanteessa. Lapselle käy huonosti, ellei tilanteeseen saada heti muutosta. Muutoksen

kannalta välttämättömät tahot tulee myös saada aktivoitua. (Eriksson & Arnkil 2009, 26.)

Erikssonin ja Arnkilin (2009, 40–41) mukaan vyöhykkeet kuvaavat työntekijän oman toiminnan lisäksi työskentelysuhteita. Silloin kun huolia ei ole, työntekijän ei tarvitse tietää kovinkaan paljoa, mitä verkoston muissa osissa tapahtuu. Jos työntekijän huoli kasvaa ja hän kokee omien toimintamahdollisuuksiensa heikkenevän, turvautuu hän aktiivisemmin muihin yhteistyötahoihin. Työntekijän omien voimavarojen huvetessa kiinnostutaan siis helpommin ympäröivien tahojen työskentelymahdollisuuksista ja siitä yhteistyötahojen kokonaisuudesta, johon itsekin kuulutaan.

5.2.3 Huolen puheeksiottomenetelmän käyttökokeuksia

Huolen puheeksiottamisen menetelmä ei ole hetkessä keksitty asia, vaan sitä on kehitetty ja kokeiltu useiden vuosien ajan erilaisissa yhteyksissä. Kehittelyssä on ollut osallisena useita eri tahoja, jotka työskentelevät lasten ja nuorten kanssa. Näiden tahojen toteuttamista huolen puheeksiottamisen tilanteista on koottu laaja aineisto, jota analysoimalla on voitu nostaa esiin tärkeimpiä näkökulmia huolen esiin ottamisesta. (Eriksson & Arnkil 2009, 18.)

Aineistosta nousi tärkeimpänä esiin aito kontakti lapsiin ja heidän vanhempiinsa. Toimiessaan menetelmä auttaa työntekijää toimimaan yhteistyössä vanhempien kanssa ja johtaa luottamukselliseen keskusteluun, ohjaukseen, kannustukseen ja neuvontaan. Aineiston mukaan työntekijät kokivat uhkana huolen puheeksiottamisen tilanteissa sen, että vanhemmat kokevatkin tilanteen kritiikkinä tai rajoittamisena heitä tai heidän kasvatustapojaan kohtaan. Tämänkaltainen pelko voikin vaikuttaa työntekijän aktiivisuuteen ottaa huoli puheeksi. (Eriksson & Arnkil 2009, 48–55.)

Eriksson & Arnkil (2009, 48–55) korostavat aineiston tarkastelussa myös työntekijöiden ennako-odotusten ristiriitaisuutta. Kahdessa kolmasosassa tapahtumaennakoinneista huolen puheeksiottamisen uskotaan tuottavan ongelmia, jotka voivat johtaa jatkotyöskentelyn ja kontaktin vaikeutumiseen. Myönteisiä ennakoiteja näkyy vain yhdessä kolmasosassa tapauksista. Toteutuneet huolen puheeksiottamisen tilanteet kuitenkin kertovat päinvastaista. Suurimmassa osassa tapauksista päästään avoimeen keskusteluun ja hyvään kontaktiin, eikä aineistosta löydy yhtään kontaktin katkeamista.

Eriksson & Arnkil (2009, 19) näkevät aineistosta nousevat kokemukset positiivisena näkökulmana menetelmän käyttökelpoisuudesta. Vaikeiden asioiden näkeminen työntekijän subjektiivisena huolena ja sen ennakoitu ja kunnioittava puheeksiottaminen on tuottanut enimmäkseen kontaktia edistäviä ja positiivisia tuloksia. Toimintatavan ei tietenkään voida olettaa toimivan kaikissa tilanteissa, mutta usein tällöinkin saadaan lisää tietoa lapsen tilanteesta ja toiminnan mahdollisuuksista.

5.3 Aikaisemmat tutkimukset huolen puheeksiottamisesta

Aikaisempia tutkimuksia vanhempien subjektiivisista kokemuksista huolen puheeksiottamiseen liittyen ei ole tehty. Varhaiskasvatuksen työntekijöiden näkökulmasta sen sijaan on tehty useita opinnäytetöitä. Näihin tutkimuksiin perehtyessämme olemme saaneet paljon arvokasta tietoa työntekijöiden näkökulmasta ja kokemuksista.

Tiia Arkkukangas ja Anne Lyytikäinen (2010) ovat tehneet opinnäytetyön: ”Huoli puheeksi. Lastentarhanopettajien kokemuksia huolen puheeksiottamisesta vanhempien kanssa lapsen erityisen tuen tarpeesta”. Opinnäytetyössä kävi ilmi, että kasvatuskumppanuudella ja onnistuneella vuorovaikutuksella on suuri merkitys, kun huolta tuodaan ilmi. Opinnäytetyön tuloksista näkyy vahvasti huolen subjektiivinen luonne. Huoli on suhteellista, jotain joka kaihertaa mielessä ja mietityttää työntekijää toistuvasti. Tutkimuksesta nousi esiin, että lastentarhanopettajat kokivat miltei poikkeuksetta huolen puheeksiottotilanteet etukäteen haastavana, mutta aiheeseen syvällinen perehtyminen ja kouluttautuminen lieventävät työntekijän omaa epävarmuutta.

Arkkukankaan ja Lyytikäisen (2010, 29) tutkimuksessa tutkittiin myös huolen puheeksiottamisen tapoja ja ajankohtaa lastentarhanopettajien näkökulmasta. Työntekijöiden mukaan huolen suuruus vaikuttaa suoraan siihen, milloin ja missä huoli otetaan puheeksi. Huolen ollessa suuri, työs kentelyä helpottaa huolen jäsentely pienempiin osiin. Lastentarhanopettajien kokemusten mukaan onkin tärkeää edetä hienovaraisesti ja jäsenellä huoli pieniin annoksiin. Tutkimuksesta nousi myös esiin, että on tärkeää antaa aikaa rauhalliselle keskustelulle, kun huoli otetaan puheeksi. Varhaiskasvatuskeskustelut koettiin tärkeänä ja luontevana paikkana keskustella huolta herättäneistä asioista. Tutkimukseen osallistuneet toivat kuitenkin esiin, että myös tuonti- ja hakutilanteet ovat tilanteita joissa huoli otetaan puheeksi. Koimme tärkeänä perusteluna omalle tutkimuksellemme sen, että myös Arkkukangas ja Lyytikäinen pitivät oman tutkimuksensa valmistuttua tärkeänä sitä, että myös vanhempien näkemyksiä aiheesta tutkittaisiin.

6 TUTKIMUKSEN TOTEUTUS

Seuraavassa osassa kerrotaan tutkimuksen toteutuksesta. Tutkimus on kvalitatiivinen eli laadullinen tutkimus, koska tavoitteena on kartoittaa vanhempien subjektiivisia kokemuksia. Seuraavassa kerrotaan myös tutkimuksen aineistonhankinnasta sekä avataan teemoittelua aineiston analyysimenetelmänä. Lopuksi kuvataan tutkimuksen kyselylomakkeiden analysointia sekä pohditaan sen eettisyyttä.

6.1 Laadullinen tutkimus

Kvalitatiivisessa tutkimuksessa pyritään siihen, että tutkittavaa kohdetta tutkitaan mahdollisimman kokonaisvaltaisesti. Pyrkimyksenä on myös löytää tai paljastaa odottamattomia tosiasioita. Lähtökohtana ei siis ole teorian tai väittämän testaaminen, vaan aineistoa tarkastellaan yksityiskohdittaisesti. Sen, mikä on tärkeää, määrää tutkimukseen osallistuja, ei tutkija. (Hirsjärvi, Remes & Sajavaara 2007, 157, 160.)

Hirsjärven, Remeksen ja Sajavaaran (2004, 152, 155) mukaan laadullisessa tutkimuksessa voidaan lähtökohtana pitää todellisen elämän kuvaamista. Tutkijan on tutkimuksen kanssa työskennellessään tärkeää pitää mielessään tietyt arvolähtökohdat ja pyrkiä mahdollisimman objektiiviseen tarkastelutapaan. Täydellistä objektiivisuutta on kuitenkin mahdoton saavuttaa, sillä tutkija ja se, mitä tiedetään ennen tutkimuksen toteuttamista kietoutuvat täysin toisiinsa. Tutkijan päämääränä on yleensä paljastaa odottamattomia seikkoja, jolloin ei tavoitella jonkin teorian testaamista tai todentamista. Laadullisessa tutkimuksessa tärkeät asiat eivät siis lähde tutkijasta vaan kerätystä aineistosta.

Laadullisessa tutkimuksessa tutkijan tavoitteena on kuvata tai ymmärtää jotain ilmiötä tai tapahtumaa tai antaa teoreettinen tulkinta jollekin ilmiölle. Tämän takia onkin tärkeää, että tutkimukseen osallistuvilla on mahdollisimman paljon tietoa tai kokemusta tutkittavasta asiasta. (Tuomi & Sarajärvi 2009, 85.) Kohdejoukkoa valitessa ei siis käytetä satunnaisotosta vaan kohdejoukko valitaan tarkoituksenmukaisesti (Hirsjärvi ym. 2007, 160). Eskolan ja Suorannan (1998, 16) mukaan laadullisessa tutkimuksessa ei vaadita, että tutkija osallistuu tutkittavien elämään, vaikka osallistuvuus onkin keskeinen lähtökohta useimmissa laadullisissa tutkimuksissa.

Laadullisen tutkimuksen ennustamattoman luonteen vuoksi varauduimme esimerkiksi tutkimuskysymysten ja teoreettisen viitekehyksen muuttumiseen vielä aineistonkeruun jälkeen. Karsimme yhden tutkimuskysymyksen pois vielä analyysivaiheessa, koska havaitsimme että kyseistä tietoa ei tutkimuksemme tuloksista ilmennyt. Kohdejoukkomme valitsimme juuri 4–5 -vuotiaiden vanhemmista, sillä oli oletettavaa, että juuri tämän ikäryhmän vanhemmilla on kokemuksia huolen puheeksiottamisen tilanteista enemmän kuin pienempien lasten vanhemmilla.

6.2 Aineiston hankinta

Tuomen ja Sarajärven (2009, 71) mukaan laadullisessa tutkimuksessa aineistoa kerätään haastattelulla, kyselyllä, havainnoimalla ja käyttämällä dokumentteihin perustuvaa tietoa. Näitä voidaan käyttää joko vaihtoehtoisesti tai yhdistelemällä. Aluksi ajattelimme kerätä aineistoa haastattelulla. Päädyimme kuitenkin kyselyn käyttöön sillä ajattelimme, että tutkimuksemme aihe saattaisi herättää voimakkaitakin tunteita tutkimukseemme osallistujissa. Ajattelimme, että käsittelemämme asiat voivat olla niin henkilökohtaisia, ettei niitä halua kasvotusten jakaa tuntemattoman kanssa. Kyselyä käyttäessämme pystyimmekin takaamaan vastaajille anonymiteetin. Kyselyn avulla tavoitimme myös laajemman joukon ihmisiä kuin olimme pystyneet esimerkiksi haastattelun avulla tavoittamaan.

Kyselylomakkeiden avulla voidaan kerätä tietoja tosiasioista, käyttäytymisestä, tiedoista, arvoista, asenteista, käsityksistä sekä mielipiteistä. Sen avulla voidaan lisäksi pyytää arviointeja tai perusteluja jollekin toiminnolle tai vakaumukselle. (Hirsjärvi ym. 2007, 192.) Hirsjärvi ym. (2009, 193–195) kuvaavat, että kyselyn etuna on mahdollisuus kerätä laaja ja kattava aineisto. Toisaalta heikkoutena on se, että aineisto voi olla pinnallista eikä väärinymmärryksiä voida kontrolloida. Etukäteen ei voida tietää myöskään sitä, kuinka paljon tutkittavat tietävät kysytystä aiheesta. Tutkimukseen osallistuvien tietoutta huolen puheeksiottamisen menetelmästä pyrittiin lisäämään kertomalla saatekirjeessä siitä yleistä tietoa, koska huolen puheeksiottamisen menetelmä ei terminä ole kaikille kovin tuttu.

Kyselyä käytetään paljon mielipiteitä ja asenteita tutkittaessa. Kysymyksen muotoilulla voidaan kuitenkin vaikuttaa merkittävästi vastaukseen, joten tuloksia luettaessa onkin aina luettava myös kysymys, jonka avulla asiaa on selvitetty. (Koivula, Suihko & Tyrväinen 2002, 50.) Kyselylomakkeessa voi olla sekä avoimia että strukturoituja kysymyksiä. Avoimissa kysymyksissä esitetään vain kysymys ja jätetään tyhjä tila vastausta varten, strukturoidussa kysymyksessä taas annetaan valmiit vastausvaihtoehdot. Avoimet kysymykset siis sallivat vastaajan ilmaista itseään omin sanoin. Kun valmiita vastauksia ei ole tarjolla, osoittavat vastaukset vastaajan tietämyksen kyseisestä aiheesta sekä heidän asiaan liittyvien tunteiden voimakkuuden. Tutkijan vaikeutena onkin vastausten kirjavuus. Avointen kysymysten heikkoutena on myös se, että niihin jätetään helposti vastaamatta tai vastaus voi olla epätarkka. (Hirsjärvi ym. 2007, 193, 196.) Avoimiin kysymyksiin kuitenkin vastataan yleensä yksityiskohtaisemmin. Lisäksi ne antavat vastauksia, jotka ovat merkittäviä ja keskeisiä vastaajille (Family health international n.d. 4).

Koivula ym. (2002, 50) korostavat, että lomakkeen laadinta ja kysymysten asettelu vaikuttavat olennaisesti kyselyn onnistumiseen, joten kyselyn laatiminen vaatii aina hyvän suunnittelun sekä etukäteistestauksen muutamalla koevastaajalla. Tämä auttaa havaitsemaan, kuinka kysymykset ymmärretään ja millaisia vastauksia saadaan. Näiden perusteella kysymysten muotoa voidaan muuttaa helpommin ymmärrettäviksi tai niitä voidaan karsia.

Kysely voidaan toteuttaa monella eri tavalla. Lomake voidaan jakaa henkilökohtaisesti, jolloin tutkija voi selvittää tutkimuksen tarkoituksen ja vastaajilla on mahdollisuus kysyä tutkimuksesta. Lomake voidaan myös lähettää postitse, sähköisesti tai toteuttaa verkkokyselynä. Näissä tapauksissa lomake lähetetään vastaajille ja he lähettävät sen täytettynä takaisin tutkijalle. Postikyselyn heikkoutena on usein vastauksien suuri kato. (Koivula ym. 2002, 49.) Jos on mahdollista, voidaan lomake lähettää tutkittaville jonkun organisaation tai yhteisön välityksellä. Tällöin kato ei yleensä ole niin suuri kuin postikyselyissä. (Hirsjärvi ym. 2009, 196.)

Kyselylomakkeen (Liite 2) laatiminen aloitettiin kesällä 2011. Lomakkeelle valikoitui yhden strukturoidun kysymyksen lisäksi avoimia kysymyksiä. Lomakkeesta ja kysymyksistä pyrittiin luomaan selkeitä, jotta kyselyyn olisi helppo vastata. Ennen varsinaisen kyselyn toteuttamista kysymysten selkokieliyys esitettiin tuttavillamme. Tämän jälkeen kysymyksiä muokattiin vielä paremmin ymmärrettävään muotoon väärinymmärrysten välttämiseksi. Kysely laitettiin internetiin avatulle kyselysivustolle. Tästä vastausmuodosta saimme idean työelämäohjaajaltamme. Lähtökohtana oli, että internet vastausväylänä olisi vastaajalle suhteellisen helppo käyttää. Lisäksi oli mielenkiintoista tutkia, miten uudenlainen vastausmahdollisuus innostaa tutkimukseen osallistujia vastaamaan.

Kyselylomakkeet lähetettiin tutkimukseen osallistuville varhaiskasvatuskeskusten kautta syyskuun lopulla 2011. Lomakkeen mukana oli saatekirje (Liite 1), jossa esiteltiin tutkimus ja annettiin ohjeet kyselyyn vastaamiseen. Osallistujat saivat ohjeet kyselylomakkeelle kirjautumiseen, jolloin vastaaminen oli helppoa ja anonymia. Kyselyyn oli halutessaan mahdollista vastata myös sähköpostilla tai palauttamalla paperinen lomake takaisin päiväkotiin. Osallistujia pyydettiin vastaamaan kahden viikon sisällä kirjeen vastaanottamisesta. Päiväkodin henkilökunta muistutti vanhempia vielä toisen vastausviikon alussa vastaamaan kyselyymme. Tällä pyrimme pienentämään katoa.

6.3 Aineiston analyysi

Kerätyn aineiston analyysi ja johtopäätösten teko on tutkimuksen tärkein asia. Analyysivaiheessa tutkijalle selviää, millaisia vastauksia tutkimusongelmaan saadaan. Hirsjärven ym. (2004, 210) mukaan laadulliselle tutkimukselle on tyypillistä induktiivinen päättely, jossa tavoitteena on tehdä yleistyksiä ja päätelmiä saadun aineiston perusteella. Laadullisen tutkimuksen aineiston yleisimpiä analyysimenetelmiä ovat muun muassa sisälönanalyysi, tyypittely, luokittelu ja teemoittelu (Hirsjärvi ym 2009, 224). Tutkimuksemme analyysimenetelmäksi valitsimme teemoittelun, sillä uskoimme sen avulla löytävämme keskeisimmät sisällöt saamastamme aineistosta.

Teemoittelu on yksi laadullisen analyysin perusmenetelmä. Siinä tutkimusaineistosta pyritään etsimään keskeisiä aihepiirejä eli teemoja. Teemoiksi voidaan hahmottaa sellaisia aiheita, jotka toistuvat aineistossa useasti tai aiheita, jotka eroavat paljon toisistaan. Teemojen muodostamisen

ja ryhmittelyn jälkeen teemoittelu etenee teemojen yksityiskohtaisempaan tarkasteluun. (Jyväskylän yliopisto n.d.)

Teemat eli keskeiset aiheet muodostetaan niin, että aineistosta etsitään yhdistäviä seikkoja. Ensin tekstimassasta tulee löytää tutkimusongelman kannalta keskeisimmät seikat ja tämän jälkeen erotella ne. Myös teorialähtöinen teemoittelu on mahdollista, jolloin jokin tietty viitekehys tai teoria ohjaa sitä eteenpäin. Teemojen muodostamisessa voidaan käyttää apuna koodausta, kvalifointia tai tyyppikertomuksia. Kun teemat on muodostettu, aletaan aineistoa järjestellä teemojen mukaan. Kunkin teeman alle kerätään aineistosta ne kohdat, joissa puhutaan kyseisestä teemasta. Eskola ja Suoranta (1998, 174) korostavat teemoittelussa teorian ja empirian eli kokemuksen vuorovaikutusta, niiden lomittumista toisiinsa. Tutkimusraportissa teemojen käsittelyn yhteydessä esitetään yleensä sitaatteja aineistosta. Näiden tarkoituksena on antaa havainnollistavia esimerkkejä lukijalle. Runsas sitaattien käyttö kuvaa aineistoa laajasti ja välttää tuomasta esiin vain tutkijan oman tulkinnan. (Saaranen-Kauppinen & Puusniekka 2006.)

Tutkimuksemme aineiston analyysi aloitettiin tutustumalla aineistoon perinpohjaisesti. Tämän avulla pyrittiin sisäistämään aineisto ja tulemaan tutuksi sen kanssa. Aineistoon tutustumisen jälkeen vastauksista pyrittiin löytämään tutkimustehtävän kannalta oleelliset asiat. Kyselylomakkeen kysymykset oli rakennettu tutkimuskysymysten pohjalta ja valmiiksi oli mietitty myös se, mitkä kysymykset vastaavat kuhunkin tutkimuskysymykseen. Tämän ansiosta oli helppo aloittaa vastausten teemoittelu. Vastausten jaottelun jälkeen niistä alettiin etsiä yhtäläisyyksiä ja eroavaisuuksia. Kun aineistosta oli saatu selkeä kokonaiskuva, pyrittiin tutkimuskysymysten alle muodostamaan teemoja. Vastaukset jaettiin omien teemojen alle värikoodien avulla.

6.4 Tutkimuksen luotettavuus ja eettisyys

Mäkisen (2006, 10) mukaan tutkimusetiikka sisältää kaksi näkökulmaa. Ensisijaisesti tutkimusetiikassa on kyse tutkimuksen päämääriin liittyvästä moraalista ja siitä, millä keinoin ne on pyritty saavuttamaan. Toisaalta on tärkeä pohtia sitä, miten tämä moraalit voidaan ylläpitää.

Eettiset näkökulmat tulisi pitää mielessä koko tutkimusprosessin ajan. Tuomi ja Sarajärvi (2009, 127) korostavat sitä, että tutkijan tulee sitoutua eettisesti tutkimuksen tekemiseen, jotta tutkimusta voidaan pitää onnistuneena. Eettisyyttä voidaan tarkastella jo tutkimuksen aihetta valittaessa. Etukäteen tutkijan tulee selvittää miksi ja ketä hyödyttäen aihe on valittu. (Tuomi & Sarajärvi 2003, 122–129.) Hän on vastuussa tutkimuksensa tulosten sovellutuksista ja hänen on pohdittava etukäteen, voiko joku ulkopuolinen käyttää tuloksia vahingoittamistarkoitukseen tutkimuksen jälkeen. (Tuomi & Sarajärvi 2009, 129–130). Pohtiessamme tutkimuksemme eettisyyttä päätimme jättää tutkimuksemme mainitsematta varhaiskasvatuskeskukset joiden kanssa tutkimukset on toteutettu. Näin voimme taata osallistujille täyden anonymiteetin.

Tutkimuksen tekemisen tavoitteen pitää olla perustellusti ja julkisesti ilmaistu, eikä sen nimissä saa kerätä tietoa muuhun käyttötarkoitukseen (Koivula ym. 2002, 53). Tutkimuksessa saadut tiedot ovat luottamuksellisia, eikä niitä luovuteta ulkopuolisille tai käytetä muuhun tarkoitukseen kuin mitä tutkittaville on kerrottu. Tutkittavat ovat tutkimuksessa aina nimettömiä. (Tuomi & Sarajärvi 2009, 131.) Tuomi & Sarajärvi (2003, 122–129) muistuttavat, että tutkimukseen osallistuvien suoja ja heidän anonymiteettinsä korostaminen on myös luotettavan tutkimuksen tunnusmerkki. Tutkijan eettiset ratkaisut vaikuttavatkin ratkaisevasti tutkimuksen uskottavuuteen.

Ihmisiin kohdistuvan tutkimuksen eettisen perustan muodostavat ihmisoi-keudet. Tutkijan on selvitettävä tutkittaville tutkimuksen tavoitteet, menetelmät sekä osallistumiseen liittyvät mahdolliset riskit. Osallistuminen tutkimukseen on vapaaehtoista, ja jokaisella on mahdollisuus kieltäytyä siitä niin halutessaan. Tutkijan on myös varmistettava, että tutkittava tietää, mihin hän on ryhtymässä antaessaan suostumuksensa tutkimukseen. (Tuomi & Sarajärvi 2009, 131.)

Tutkimuksen eettisyys on otettu huomioon koko tutkimusprosessin ajan. Ennen tutkimuksen aloittamista on varmistettu työelämän ja aiempien tutkimusten avulla, että tutkimuksen aihe on työelämälle sekä asiakaskunnalle tarpeellinen. Ennen aineiston hankinnan aloittamista on hoidettu kuntoon tutkimusluvut sekä keskusteltu päiväkotien hallinnollisen johtajan kanssa tutkimuksen toteutuksesta. Kuten Tuomi ja Sarajärvi (2009, 132) korostavat, on aikaisempiin tutkimuksiin sekä kirjallisuuteen viitattaessa lähteet merkitty ja näin otettu huomioon muiden tutkijoiden työ ja saavutukset.

Kyselylomakkeen saatekirjeessä painotettiin, että lomakkeisiin vastataan täysin nimettöminä, eivätkä vastaajien tiedot tule näkyviin valmiissa opinnäytetyössä. Kirjeessä korostettiin myös sitä, että vastauslomakkeet hävitetään analysoinnin jälkeen. Lisäksi päätettiin jättää erottelematta, mistä varhaiskasvatuskeskuksesta mikäkin vastaus on tullut, jotta henkilökuntaan ei pystyisi päättelemään mitä kukakin vanhemmista on vastannut. Saatekirjeessä kerrottiin myös tutkimuksen tarkoitus. Vastaaminen kyselyyn oli vapaaehtoista. Tutkimuksesta saatua tietoa on säilytetty luottamuksellisesti eikä sitä ole jaettu muiden tietoon. Analyysin jälkeen saatu aineisto on hävitetty, ettei se myöhemminkään päädy ulkopuolisille.

Laadullisen tutkimuksen luotettavuuden arvioinnista ei ole olemassa min-käänlaisia yksiselitteisiä ohjeita (Tuomi & Sarajärvi 2009, 140). Tuomi ja Sarajärvi (2009, 140–141) kuitenkin korostavat, että tutkimusta tulisi tarkastella kokonaisuutena, jolloin sen sisäinen johdonmukaisuus painottuu. Tutkijan on esiteltävä, mitä hän on tutkimassa ja miksi. Olennaista on myös aiheen merkitys tutkijalle. Valitut aineistonkeruun menetelmät, siihen liittyvät erityispiirteet sekä ongelmat tulisi kuvailla. Tutkimukseen osallistuneiden valinta pitäisi perustella ja kertoa, miten heihin on otettu yhteyttä. Kertoa tulisi myös se, kuinka monta henkilöä tutkimukseen on osallistunut. Tutkijan olisi hyvä tuoda esiin myös tutkimuksen aikataulu.

”Jos on jotain mikä vaivaa niin on tärkeää puhua meillekin siitä.”

Analyysi tulisi kuvailla vaiheittain analysoinnista tulosten kautta johtopäätöksiin. Tutkijan on myös hyvä arvioida tutkimuksensa luotettavuutta.

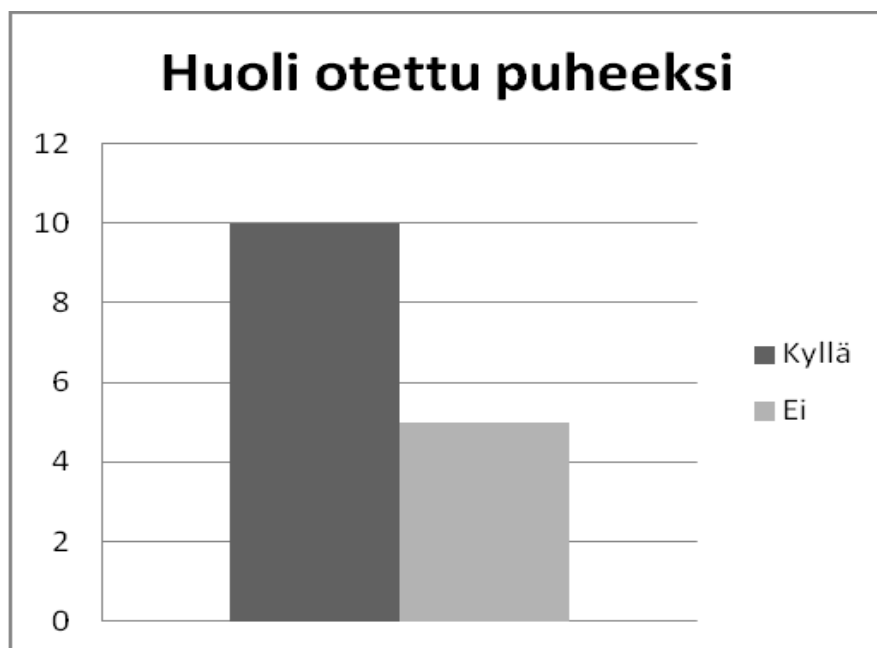
Tämän opinnäytetyön tutkimuksen kulku on pyritty kuvailemaan mahdollisimman tarkasti, mikä parantaa tutkimuksen luotettavuutta. Myös tutkimuksen tarkoitus, aikataulu ja valitut menetelmät on esitelty ja niiden käyttö perusteltu.

7 TUTKIMUSTULOKSET

Tutkimustuloksissa käsitellään vanhempien kokemuksia ja näkemyksiä huolen puheeksiottamisen tilanteista. Lisäksi kerrotaan, miten vanhemmat ovat toimineet yhdessä päiväkodin henkilökunnan kanssa huolen hälventämiseksi, sekä millaisia toiveita vanhemmilla on huolen puheeksiottamiseen liittyen. Lähetimme yhteensä 80 kyselyä ja vastauksia saimme 15. Emme kuitenkaan tiedäneet esimerkiksi sisarusten määrää tutkimusjoukosamme, joten todellisen kadon arviointia vastausten määrässä on vaikea arvioida.

7.1 Puheeksiotetut huolet ja puheeksiottotilanteiden määrä

Tutkimuksen taustatietona haluttiin selvittää, kuinka moni vanhemmista on ollut läsnä huolen puheeksiottotilanteessa. Vastanneista kymmenellä on kokemuksia huolen puheeksiottamisen tilanteista ja viidellä ei ole kokemuksia. Huolen puheeksiottotilanteiden määrää havainnollistetaan kuviossa 1.

Kuvio 1 Kuinka moni vanhempi on ollut läsnä huolen puheeksiottotilanteessa

”Jos on jotain mikä vaivaa niin on tärkeää puhua meillekin siitä.”

Tutkimuksen taustatietona haluttiin lisäksi selvittää, millaisia huolia vanhempien kanssa on otettu puheeksi, sillä mielestämme tämä auttoi meitä peilaamaan muuta aineistoa ja sen teemoja. Yleisimmät puheeksiotetut huolet koskivat lapsen käytöksen ongelmia sekä haasteita ryhmässä toimimisessa. Lisäksi aineistosta käy ilmi yksittäisiä huolia ruokailuun ja lapsen arkuuteen liittyvissä asioissa.

7.2 Vanhempien kokemukset huolen puheeksiottamisen tilanteista

Kyselylomakkeessa vanhemmilta kysyttiin yleisesti puheeksiottotilanteen herättämistä ajatuksista esimerkiksi paikan, ajan tai tunnelman suhteen. Tarkoituksena ei ollut kysyä vanhemmilta konkreettista huolen puheeksiottamisen paikkaa, mutta se nousi aineistosta vahvasti esille. Tulosten mukaan puheeksiottopaikalla on suuri merkitys siihen, miten koko puheeksiottotilanne koetaan, joten paikka on päätetty ottaa tarkastelukohteeksi myös tutkimuksen tuloksissa.

Tutkimuksen aineistosta nousee yleisimpänä puheeksiottopaikkana selvästi päiväkodin piha tai eteistila. Huoli otetaan useimmiten puheeksi arkisessa tilanteessa, kun lasta tullaan hakemaan päiväkodista. Yleinen paikka on myös lapsen varhaiskasvatuskeskustelu. Monista vastauksista ilmenee, miten kiireinen lähtö- tai tulotilanne voi olla huolen puheeksiottamiselle hieman levoton tai rauhaton paikka. Varhaiskasvatuskeskustelut taas koetaan rauhallisena ja luottamusta rakentavana hetkenä huolesta puhumiselle.

Aika kiireinen hakutilanne, oli jotenkin hankalaa kun lapsi oli vieressä.

Vasukeskustelussa juteltiin. Oli tosi levollinen ja luottava tunnelma. Saatiin asia kerralla puhuttua kunnolla.

Useimmat tutkimukseen osallistuneet ovat kokeneet huolen puheeksiottotilanteen rauhallisena, jossa molemmat osapuolet pystyvät käymään rehellistä keskustelua. Vastauksista kumpuaa vahvasti toive siitä, että lapsi ei olisi kuulemassa aikuisten välistä keskustelua.

Rauhallinen, luottavainen tunnelma.

Asiasta on puhuttu yleensä lapsen hakutilanteessa. Parempi ehkä olisi ettei lapsi olisi kuulemassa.

7.3 Toimiminen huolen hälventämiseksi

Tutkimuksen aineistosta käy ilmi, että yleisin toimi huolen hälventämiseksi on yhteisten pelisääntöjen sopiminen kotiin ja päivähoidon sekä molempipuolisen asiantuntemuksen hyödyntäminen.

Sovittiin tietyt maistamissäännöt ruokailusta. Että on sitte yhteiset päikyssä ja meillä kotona.

Molemmat osapuolet kertoivat kantansa asiaan ja yhdessä todettiin miten jatkossa toimitaan puolin ja toisin.

Sitten että minä en jäisi aamusin kovin pitkäksi aikaa odotteleen kun se lisää tytön aamun itkua ja ahdistusta.

Vanhemmat kokevat yhteistyöverkoston tuen erittäin tärkeänä työskennellessä huolen hälventämiseksi. Erityisesti kiertävän erityislastentarhanopettajan tuki ja konsultaatio nähdään tilannetta helpottavana asiana. Myös neuvolan ja puheterapeutin konsultaatio on tuonut helpotusta tilanteeseen.

Asiasta pyydettiin päiväkodin toimesta juttelemaan neuvolaikäynnin yhteydessä.

Me varasimme ajan puheterapeutille sekä neuvolassa keskustelimme ko. asiasta

Aluksi alueen oma erityisopettaja oli ryhmässä paljon. Hänen kanssaan ollaan paljon juteltu ja monien yhteistyötahojen kautta menty eteenpäin.

Kun huoli on otettu puheeksi ja vanhempien kanssa on yhdessä sovittu miten huolen hälventämiseksi toimitaan, on tärkeää, että tilanteen edistymistä myös arvioidaan vanhempien kanssa jonkin ajan kuluttua. Kysyttäessä toimista huolen hälventämiseksi aineistosta selvisi, että vanhemmat pitävät yhteistyön jatkumista ja säännöllistä tiedon vaihtoa tärkeänä.

Todennäköisesti vasu-keskustelussa puhutaan vielä asiasta ja seurataan tilannetta

Että jutellaan sitte miten lähtee kulkemaan.

Kysyttäessä, miten on toimittu yhteistyössä huolen hälventämiseksi, selvisi että kahdessa tapauksessa vanhemmat on jätetty huolen puheeksiottamisen jälkeen yksin asian kanssa. Henkilökunta ei ole enää ottanut asiaa esille vanhempien kanssa, eikä vanhempien käsityksen mukaan ole ryhdytty toimiin huolen hälventämiseksi.

Me varasimme ajan puheterapeutille sekä neuvolassa keskustelimme ko. asiasta joka osoittautui täysin turhaksi.

Ei oikein mitenkään. Ainakaan meidän tietoon ei ole tullut.

Tuloksista voi havaita myös, miten huolen ilmentyminen eri ympäristöissä voi vaihdella. Työntekijöiden huoli on tuskin ollut aiheeton, mutta eri ympäristössä sitä ei ole havaittu. Myös huolen hälvetessä on erittäin tärkeää ottaa asia esille vanhempien kanssa selkeästi. Näin vältetään vanhempien käsitys siitä, että huoli on olemassa, mutta sen hälventämiseksi ei toimita mitenkään.

7.4 Vanhempien toiveet huolen puheeksiottamisesta

Tutkimuksessa haluttiin saada selville, millaiset huolet vanhemmat toivovat otettavan puheeksi. Tutkimuksen aineistosta käy ilmi, että vanhemmat toivovat avointa vuorovaikutusta ja jos työntekijöillä on huolta lapsesta, se toivotaan otettavan puheeksi heti. Erityisesti on nähtävissä toive käytöshäiriöiden puheeksiottamisesta. Suurin osa vanhemmista on sitä mieltä, että kaikki asiat voidaan ottaa puheeksi. Moni kuitenkin toivoo, ettei perheen sisäisistä asioista puhuttaisi päiväkodissa.

Jos jokin lapsen käytöksessä huolestuttaa päiväkodin henkilökuntaa, toivon että he kertovat siitä.

Jos on jotain mikä vaivaa niin on tärkeää puhua meillekin siitä.

Kaikkea lapseen liittyvää voi aina puhua, en toivo että vaan uteliaisuuttaan kysellään perheen sisäisiä juttuja ja järjestyttä.

Kaikissa lapseen liittyvissä asioissa. Olen kuitenkin kuullut että perheen sisäisiä, pk:n kuulumattomia, asioita jutellaan työporukan kesken. Se tuntuu ikävältä.

Tutkimuksemme aineistosta käy ilmi, että vanhemmat kokevat lasten tuonti- ja hakutilanteet hyviksi puheeksiottotilanteiksi, mutta toisaalta niitä pidetään hieman rauhattomina. Huonona pidetään myös sitä, että lapsi on paikalla kuulemassa.

Kun haen iltapäivällä lastani kotiin niin siinä voisi keskustella.

Ihanteellisinta olisi rauhallinen paikka ja aikaa jutella asiasta lapsen kuulematta.

Vanhemmilla on toive myös siitä, että jos kyseessä on suurempi huoli, varattaisiin keskustelulle riittävästi aikaa. Esimerkiksi varhaiskasvatuskeskusteluja pidettiin hyvinä tilanteina. Tärkeänä pidettiin myös avointa vuorovaikutusta sekä rehellistä tiedon antoa, jotta asia tulee selkeästi esille ja selvitettyä.

Riippuen asiasta, mutta mielellään kasvotusten keskustellen. Jos olisi kyseessä suurempi huoli esimerkiksi lapsen hyvinvoinnista, niin voisi varata keskusteluajan vanhemmalle.

Jos olisi jotain tosi vakavaa, jota ei heti voisi ratkasta ja täytyis neuvotella enemmän nii sit varhaiskasvatuskeskustelun tyyppinen hetki voisi olla tarpeen.

Vasu-keskustelussa puhuttiin ja pk:lla muutenkin erillisessä juttutuokiossa. Oli hyvä että oli kunnolla aikaa kun asioita

”Jos on jotain mikä vaivaa niin on tärkeää puhua meillekin siitä.”

oli paljon ja meillä vanhemmillakin paljon kysymyksiä ja huolia.

Tutkimuksen aineistosta käy ilmi, että vanhemmille on tärkeää, että huolen ottaa puheeksi joku tuttu henkilökunnan jäsen. Sillä, onko työntekijä lastenhoitaja vai lastentarhanopettaja, ei näytä olevan merkitystä.

Mieluiten vaan yks henkilökunnan jäsen paikalla. Muuten tulee jotenki sellanen olo että on joku liittouma mua vastaan.

Mieluiten joku tuttu aikuinen jolle uskaltaa olla rehellinen.

Yhteydenoton hoitaa joku vakituisista työntekijöistä. Samoin keskustelun ja aikaa on riittävästi.

Juttelutilanne oli ihan mukava, oli tuttu henkilökunnan jäsen joka puhui.

Luotettavuutta vanhemmissa näyttää herättävän se, että huolen esille tuoja on tuttu ja mielellään vakituinen työntekijä, joka tuntee lapsen ja perheen.

8 JOHTOPÄÄTÖKSET

Tutkimuksemme tarkoituksena oli kuvailla 4-5-vuotiaiden lasten vanhempien näkemyksiä huolen puheeksiottamisen tilanteista. Tärkein asia tutkimuksemme teossa meille oli saada vanhempien subjektiiviset kokemukset ja näkemykset vahvasti esille. Mielestämme onnistuimme siinä hyvin ja saimme säilytettyä vanhempien näkökulman analysoidessamme vastauksia. Onnistuimme myös löytämään aineistostamme tutkimustehtävän kannalta oleelliset asiat ja analysoimaan tulokset jättämättä oleellista ainesta pois.

Eriksson ja Arnkil (2009, 16, 23) suosittelivat varhaisten dialogien oppaassaan puheeksiottamisen paikan miettimistä ja sopimista vanhempien kanssa etukäteen, etenkin jos huoli on ollut kasvattajan mielessä jo pitkään. Tällöin on kunnioittavaa, että vanhemmatkin saavat mahdollisuuden valmistautua keskusteluun etukäteen. Huolen puheeksiottamisen voi myös jakaa useampaan keskustelukertaan, näin vanhemmillakin on aikaa sulatella kuulemaansa rauhassa. Tutkimuksemme tulokset osoittavat, että vanhemmat ovat kokeneet huolen puheeksiottotilanteet luottamusta rakentavina ja rehellisinä tilanteina. Monet vanhemmat kuitenkin haluavat korostaa puheeksiottopaikan tärkeyttä. Hälyinen ja kiireinen paikka koetaan epä-mukavana, kun taas keskustelulle varattu rauhallinen hetki edistää positivistista jatkoa asian käsittelylle.

Samankaltaisia näkemyksiä havaitsimme tarkastellessamme Arkkukan-kaan ja Lyytikäisen (2009, 29–30) tutkimusta lastentarhanopettajien kokemuksista huolen puheeksiottamisesta. Lastentarhanopettajien haastattelusta nousi esiin, miten huolen suuruus vaikuttaa siihen, missä ja miten

huoli otetaan puheeksi. Työntekijät kokivat että on luonnollista ottaa huoli puheeksi heti kun se herää, kuitenkin antaen aikaa ja tilaa rauhalliselle keskustelulle. Haku- ja tuontitilanteet koettiin varhaiskasvatuskeskustelujen ohella lastentarhanopettajien keskuudessa luonnollisiksi tilanteiksi ottaa huoli puheeksi. Haku- ja tuontitilanteet koettiin hyviksi puheeksiotto-paikoiksi, sillä tällöin puheeksiottamista ei tarvitse odottaa esimerkiksi varhaiskasvatuskeskusteluun saakka.

Innostavaa oli havaita, että tutkimuksemme tulosten mukaan ei oikeastaan ole sen kaltaista huolta, jota työntekijä ei voisi vanhempien kanssa ottaa puheeksi. Uskomme, että se tieto helpottaa myös työntekijän uskallusta puhua mieltä painavista asioista. Työntekijän ei tarvitse miettiä, onko oikeassa, voi vain ilmaista huolensa vanhemmille ja pyytää tasavertaisena apua lapsen edun nimissä. Myös Erikssonin ja Arnkilin (2009, 39) oppaassa kuvataan, miten onnistuneessa puheeksiottotilanteessa saadaan kehitettyä yhdessä vanhempien kanssa suunnitelma, kuinka molemmat osapuolet toimivat lapsen tilanteen edistämiseksi. Kasvatustehtävän jakaminen yhdessä vanhempien kanssa onkin ensisijaisen tärkeää kasvatuskumppanuudessa. Koivusen (2009, 152) mukaan päivähoitossa puhutaan kasvatusvastuun jakamisesta. Tällöin ammattikasvattajat ja perhe huolehtivat lapsen kasvatuksesta omilla kentillään tiiviissä yhteistyössä lapsen etua ajatellen. Näin hyödynnetään parhaimmillaan vanhempien erityinen asiantuntemus lapsesta, sekä ammattilaisen yleinen asiantuntemus lapsen kehityksestä.

Keskeisenä tuloksena tutkimuksemme todisti mielestämme sen, mitä subjektiivinen huolen luonne on. Tällöin lapsen tilanne näyttäytyy eri henkilöille eri toimintaympäristöissä täysin erilaisena. Jokaisella henkilöllä on oma näkökulmansa ja kokemuksensa lapsen asiasta, jolloin asiat näyttäytyvät eri tavoin. Erikssonin ja Arnkilin (2009, 24) mukaan tällaisissa tilanteissa kontaktitieto, ymmärrys toisesta ihmisestä ja suhteen luonteesta on avain rikkaampaan ja monipuolisempaan yhteistyöhön lapsen eduksi. Lapsen kanssa toimivien aikuisten tulisi nähdä, miten jokaisen oma kontaktitieto on ainutlaatuista tietoa, jota kenelläkään muulla ei voi olla. Päiväkodin työntekijän, neuvolan terveydenhoitajan ja vanhempien näkemykset saman lapsen tilanteesta eivät voi aina olla samanlaisia, kun toimitaan täysin eri toimintaympäristöissä ja vuorovaikutussuhteissa. Jakamalla avoimesti kaikkien henkilökohtainen tieto ja käsitykset saadaan aikaan monipuolisempi kuva lapsen todellisesta tilanteesta. Uskomme, että tasavertainen ja kunnioittava yhteistyö vanhempien ja varhaiskasvatuksen välillä toteutuu parhaiten silloin, kun työntekijä pyrkii näkemään ongelmien ohella myönteisiä asioita perheestä.

Opinnäytetyömme tuloksista käy ilmi joidenkin vanhempien käsitys siitä, että varhaiskasvatuksen ammattilaiset kyselevät perheen asioista udellakseen perheen asioita ja keskustellakseen niistä työkavereiden kesken. Kasvatuskumppanuudessa perheiden kunnioittaminen onkin yksi tärkeimmistä asioista. Arkkukankaan ja Lyytikäisen (2009, 33–36) opinnäytetyön tutkimuksessa lastentarhanopettajat toivat esille myös perheiden arvomaailman ja kasvatuskulttuurin tuntemisen tärkeyden, jotta perheitä voitaisiin tukea ja ymmärtää entistä paremmin. Kunnioitus perhettä kohtaan näkyy

siinä, että perheelle annetaan tilaa olla juuri sellainen kuin on eikä heitä arvostella. Tämänkaltaisissa asioissa punnitaankin ammattikasvattajan ammatillisuus olla käyttämättä saamiaan tietoja väärin perustein.

Havaitsimme vastauksista sen, että vanhemmille ei ole tärkeää huolen ilmaisen koulutus tai tietotausta. Vanhemmille on tärkeää, että yhteistyöhenkilö on tuttu ja luotettava, joten mielestämme on tärkeää, että huolen ottaa henkilökunnan taholta puheeksi joku tuttu ja pitkäaikainen työntekijä. Koulutustaustalla ei näyttäisi olevan juurikaan merkitystä, vaikka lastentarhanopettajilla onkin koulutustaustan tuomat valmiudet huolen puheeksiottamiselle. Arkkukankaan ja Lyytikäisen (2010, 25) tutkimuksessa haastatellut lastentarhanopettajat kokivat, että heillä on opintojen ansiosta tullut varhaiskasvatuksellinen tuntemus huolen puheeksiottamisen tilanteisiin, ja yleensä puheeksiottaja onkin lastentarhanopettaja. He kuitenkin korostivat sitä, että vaikka heillä onkin vastuu siitä, että huoli tulee otettua puheeksi, voi myös lastenhoitaja olla se, joka keskustelee vanhempien kanssa huolesta.

Huolen puheeksiottamisen tilanteissa kukaan ei siis ole oikeassa tai väärässä vaan jokainen on asiantuntija omalla kentällään. Lapsen tilanne näytetään eri lailla eri ympäristöissä. Ymmärrys toisesta ihmisestä ja suhteen luonteesta on avain rikkaampaan yhteistyöhön lapsen eduksi. Tärkeää on, että jokainen huoli tuodaan esille ja yhdessä toimitaan lapsen etua ajatellen.

9 POHDINTA

Aloitimme opinnäytetyöprosessimme syksyllä 2010 miettimällä mahdollista aihetta työllemme. Aihetta ideoidessamme mietimme omia mielenkiinnon kohteitamme ja yhteinen mielenkiinnon kohde, huolen puheeksiottaminen, löytyi hyvin nopeasti. Aihetta tutkiessamme huomasimme, että työntekijöiden kokemuksia aiheesta on tutkittu paljon, mutta vanhempien subjektiiviset kokemukset ovat jääneet vähemmälle huomiolle. Tämän takia päätimme valita kohderyhmäksi juuri vanhemmat. Näin uskoimme saavamme tuotettua uutta tietoa niin itsellemme kuin myös muillekin ammattilaisille.

Opinnäytetyön tekeminen oli mielenkiintoinen, antoisa ja haastava prosessi ja mielestämme se onnistui kokonaisuudessaan hyvin. Työelämäyhteistyömme oli alusta saakka erittäin mutkatonta ja saimme laadukasta sekä ammattitaitoista ohjausta. Myös ohjaava opettaja toi työhömmme tärkeitä näkökulmia sekä auttoi eteenpäin kun emme tienneet miten jatkaa.

Tutkimuksen teko tuntui aluksi melko haastavalta. Jo tutkimuksen alkumetreillä huomasimme, miten tärkeä vaihe lähdekirjallisuuteen perehtyminen koko tutkimuksen onnistumisen kannalta on. Kun pohjatieto tutkimuksen kannalta tärkeistä teorioista oli tuttua, oli tutkimuksen eteenpäinvieminenkin melko mutkatonta. Onnistuimme mielestämme valitsemaan aiheemme kannalta tärkeät teoriat työllemme ja rajaamaan aiheen niin, ettei siitä tullut liian laaja. Aiheemme oli siinä mielessä haastava, ettei läh-

dekirjallisuutta ja muita julkaisuja juurikaan ollut. Uskomme, että palava mielenkiinto opinnäytetyömme aiheeseen oli suuri etu tutkimustamme toteutettaessa ja motivaation ylläpitämisessä.

Perehtyminen aiheeseen hyvin ennen tutkimuksen tekoa auttoi meitä kysymysten laatimisessa. Kyselylomakkeen esitestaaminen auttoi meitä muokkaamaan kysymykset paremmin ymmärrettäviksi ja näin välttyimme myös liiallisen ammattisanaston käyttämiseltä. Analyysivaiheessa huomasimme kuitenkin, että osa kysymyksistä ei ollut aineistomme kannalta enää oleellisia, joten jätimme ne kokonaan käsittelemättä. Saimme kyselyllä monipuolista tietoa tutkimustehtävämme kannalta. Pohdimme kuitenkin, olisiko esimerkiksi teemahaastattelun avulla saanut tutkimuksemme kannalta erilaista tietoa. Olisiko haastattelu näyttänyt vanhemmille positiivisena vai ahdistavana tilanteena?

Onnistuimme mielestämme rajaamaan kohderyhmän tähän tutkimukseen sopivaksi. 4–5-vuotiailla lapsilla saattaa esiintyä huolen aiheita enemmän kuin esimerkiksi alle 3-vuotiaille, joten uskomme, että saimme tästä ryhmästä paremmin vastauksia. Jos olisimme valinneet kaikki ikäluokat, olisi otos ollut liian suuri. Otos olisi kuitenkin voinut olla toisenlainen, sillä esimerkiksi sisarusten määrä tutkimusjoukossamme ei ole tiedossamme, joten todellisen kadon määrää vastauksista emme tiedä.

Emme päässeet vertailemaan omia tutkimustuloksiamme toisiin samankaltaisiin tutkimuksiin, sillä emme löytäneet vastaavia tutkimuksia vanhempien kokemuksista tai näkemyksistä. Työntekijöiden kokemuksista saimme kuitenkin arvokasta tietoa heidän näkökulmastaan. Mielenkiinnolla jääme seuraamaan, ottaako joku meidän jatkotutkimusehdotuksemme äitien ja isien näkemyseroista aiheesta tutkimuksen kohteeksi.

Tutkimustuloksemme eivät välttämättä ole yleistettävissä, mutta ne antavat uusia ideoita jatkotutkimukselle. Uskomme myös, että tutkimuksestamme on varmasti suoraa hyötyä myös tutkimuksen työyhteisöille. Opinnäytetyömme valmistuttua pidämme henkilökunnalle purkutilaisuuden, jossa esittelemme työmme keskeiset tulokset. Tämän jälkeen työyksiköt lähtevät itsenäisesti työstämään, miten tuloksia voi hyödyntää käytännössä varhaiskasvatuskeskusten arjessa, jotta avoin kasvatuskumppanuus toteutuisi entistäkin paremmin. Olemmekin erittäin otettuja, että työmme saa näin suuren painoarvon työyhteisön keskuudessa. Tätä kautta myös asiakasperheet hyötyvät kasvatustyön laadun muodossa tutkimuksestamme mahdollisimman paljon.

Mielestämme oli hyvä tehdä opinnäytetyötä yhdessä, sillä näin meillä on ollut mahdollisuus vaihtaa ajatuksia, keskustella aiheesta ja pohtia asioita sekä saada näin uusia näkökulmia työhön. Jos työtä olisi tehnyt yksin, olisi jotkin näkökulmat saattaneet jäädä huomaamatta. Vaikka parityöskentely on ollut hyvin antoisaa, oli se välillä myös haastavaa. Harjoittelujaksojen ja töiden vuoksi olemme joutuneet kirjoittamaan tutkimusraporttia välillä kumpikin erikseen. Molempien perehtyneisyys lähdekirjallisuuteen ja tutkimuksen aineistoon on kuitenkin tuonut esille uusia näkökulmia. Olemme keskustelleet tutkimukseen liittyvistä asioista puhelimitse ja sähköpostin

”Jos on jotain mikä vaivaa niin on tärkeää puhua meillekin siitä.”

---

välityksellä sekä tavanneet säännöllisin väliajoin ja työstäneet tällöin yhdessä raporttiamme. Erillään tekemisessä molemmilla on ollut vastuu työn tekemisestä ja etenemisestä.

Parityöskentely on ollut mielestämme kaiken kaikkiaan antoisaa. Olemme oppineet hyödyntämään kummankin osaamista ja sovittamaan yhteen molempien ajatuksia, tietoa ja kokemuksia. Olemme myös saaneet tukea ja kannustusta toisiltamme. Myös ammatillinen osaamisemme on karttunut opinnäytetyöprosessin aikana. Olemme päässeet tutustumaan laajasti varhaiskasvatukseen ja huolen puheeksiottamisen menetelmään teoriassa sekä tutustumaan vanhempien kokemuksiin ja toiveisiin huolen puheeksiottamiseen liittyen. Mielenkiinto tätä aihetta kohtaan säilyy varmasti tulevissa työtehtävissämme. Tutkimuksen tuloksia ja kaikkea oppimaamme pysytymme varmasti hyödyntämään tulevissa töissämme ja näin kehittymään sosiaalialan ammattilaisina.

LÄHTEET

Anttila, R., Eronen, S., Kallio, M., Kanninen, K., Kauppinen, L., Paavilainen, P. & Salo, S. 2005. *Persoona 2. Kehityopsykologia*. Helsinki: Edita.

Arkkukangas, T. & Lyytikäinen A. 2010. *Huoli puheeksi. Lastentarhanopettajien kokemuksia huolen puheeksi ottamisesta vanhempien kanssa lapsen erityisen tuen tarpeesta*. Oulun seudun ammattikorkeakoulu. Sosiaalialan koulutusohjelma. Opinnäytetyö.
https://publications.theseus.fi/bitstream/handle/10024/24556/Arkkukangas_Tiia_Lyytikainen_Anne.pdf?sequence=1

Eriksson, E. & Arnkil, TE. 2009. *Huoli puheeksi. Opas varhaisista dialogeista*. Stakes oppaita 60. Helsinki: Stakes.

Eskola, J. & Suoranta, J. 1998. *Johdatus laadulliseen tutkimukseen*. Tampere: Vastapaino.

Family health international. n.d. *Qualitative Research Methods: A data collectors Field guide*. Viitattu 15.1.2012.
<http://www.fhi360.org/NR/rdonlyres/etl7vogszehu5s4stpzb3tyqlpp7rojv4waq37elpbyei3tgmc4ty6dunbccfzxtaj2rvbaubz4f/overview1.pdf>

Heinämäki, L. 2004. *Erityinen tuki varhaiskasvatuksessa. Erityispäivähoito – lapsen mahdollisuus*. Stakes oppaita 58. Helsinki: Stakes.

Heinämäki, L. 2005. *Varhaista tukea lapselle – työvälineenä kehittämisvaikko*. Stakes oppaita 62. Helsinki: Stakes.

Himberg, L., Laakso, J., Näätänen, R., Peltola, R. & Vidjeskog, J. 2000. *Kehittyvä ihminen. Psykologia 2. 1. painos*. Helsinki: WSOY.

Hirsjärvi, S., Remes, P. & Sajavaara, P. 2004. *Tutki ja kirjoita. 10. osin uudistettu painos*. Helsinki: Tammi.

Hirsjärvi, S., Remes, P. & Sajavaara, P. 2007. *Tutki ja kirjoita. 13. osin uudistettu painos*. Helsinki: Tammi.

Hirsjärvi, S., Remes, P. & Sajavaara, P. 2009. *Tutki ja kirjoita. 15. uudistettu painos*. Helsinki: Tammi.

Huhtanen, K. 2007. *Kun huoli herää. Varhainen puuttuminen koulussa*. Jyväskylä: Ps-kustannus.

Jarasto, P. & Sinervo, N. 1997. *Elämää varten. Alle kouluikäisen lapsen maailma*. Jyväskylä: Gummerus.

Jyväskylän yliopisto n.d. *Koppa. Teemoittelu*. Viitattu 19.5.2011.
<https://koppa.jyu.fi/avoimet/hum/metelmapolkuja/metelmapolku/aineiston-analyysimenetelmat/teemoittelu>

Kalliala, M. 2008. Kato mua! Kohtaako aikuinen lapsen päiväkodissa? Helsinki: Gaudeamus Helsinki University Press.

Kaskela, M. & Kekkonen, M. 2006. Kasvatuskumppanuus kannattelee lasta. Opas varhaiskasvatukseen kehittämiseen. Stakes oppaita 63. Helsinki: Stakes.

Kaskela, M. & Kronqvist, E-L. 2007. Niin ainutlaatuinen. Näkökulmia lapsen yksilölliseen varhaiskasvatussuunnitelmaan. Helsinki: Stakes.

Kasvun kumppanit. Terveyden ja hyvinvoinnin laitos. Työn tueksi. Periaatteet. Dialogisuus ammattilaisen ja perheen välillä.

http://kasvunkumppanit.thl.fi/fi_FI/web/kasvunkumppanit-fi/tyon/periaatteet/dialogisuus_ammattilaisen_ja_perheen_valilla

Koistinen, P., Ruuskanen, S. & Surakka, T. 2004. Lasten ja nuorten hoitotyön käsikirja. Jyväskylä: Gummerus.

Koivula, U-M., Suihko, K. & Tyrväinen J. 2002. Mission: possible. Opas opinnäytteen tekijälle. 2. uudistettu painos. Tampere: Pirkanmaan ammattikorkeakoulu.

Koivunen, P-L. 2009. Hyvä päivähoito. Jyväskylä: Ps-kustannus.

Laki lasten päivähoidosta 36/1973. 19.1.1973.

Lastentarhanopettajaliitto. n.d. Leikkiä ja oppimisen iloa. Lastentarhanopettajaliiton varhaiskasvatusesite.

Mannerheimin lastensuojeluliitto. n.d. Tietokulma. Kasvu ja kehitys. 4–5-vuotias. Viitattu 19.8.2011.

http://www.mll.fi/vanhempainnetti/tietokulma/kasvu_ja_kehitys/4_5-vuotias/

Mikkola, P. & Nivalainen, K. 2009. Lapselle hyvä päivä tänään. Näkökulmia 2010 -luvun varhaiskasvatukseen. 2. painos. Saarijärvi: Pedatieto.

Mäkinen, O. 2006. Tutkimusetiikan ABC. Helsinki: Tammi.

Mönkkönen, K. 2007. Vuorovaikutus. Dialoginen asiakastyö. 1. painos Helsinki: Edita Prima Oy.

Nurmiranta, H., Leppämäki, P. & Horppu, S. 2009. Kehityspsykologiaa lapsuudesta vanhuuteen. 3. painos. Helsinki: Kirjapaja.

PBS parents. n.d. Child development tracker. Your four year old. Viitattu 6.1.2012.

<http://www.pbs.org/parents/childdevelopmenttracker/four/index.html>

Reunamo, J. 2007. Tasapainoinen varhaiskasvatus. Erilaisia tapoja suhtautua muutokseen. 1. painos. Helsinki: WSOY.

Saaranen-Kauppinen, A. & Puusniekka, A. 2006. Teemoittelu. Kvali-MOTV - Menetelmäopetuksen tietovaranto. Tampere: Yhteiskuntatieteellinen tietoarkisto. Viitattu 19.5.2011.
http://www.fsd.uta.fi/menetelmaopetus/kvali/L7_3_4.html

Saarniaho, R. 2005. Lapsen psykososiaalinen kehitys. Ihmisen psyykinen kehitys. Internetix opinnot. Viitattu 18.10.2011.
http://opinnot.internetix.fi/fi/materiaalit/ps/ps2/3_kehitys_ikakausittain/03_lapsenpsykososiaalinenkehitys?C:D=gjsZ.eyaV&m:selres=gjsZ.eyaV

Toimiva integraatio päiväkodin arjessa. n.d. Ohjekirja. Lastentarhanopettajaliitto. Viitattu 27.9.2011.
<http://www.lastentarha.fi/pls/portal/docs/PAGE/LTOL/01LTOL/00LTOL/06JULKAISUT/ESITTEET/INTEGRAATIO.PDF>

Tuomi, J. & Sarajärvi, A. 2003. Laadullinen tutkimus ja sisällönanalyysi. 1.-2. painos. Jyväskylä: Gummerus.

Tuomi, J. & Sarajärvi, A. 2009. Laadullinen tutkimus ja sisällönanalyysi. 5. uudistettu laitos. Helsinki: Tammi.

Varhaiskasvatuksen keskeinen lainsäädäntö 2011. Kasvun kumppanit. THL. Viitattu 27.9.2011. http://www.thl.fi/fi_FI/web/kasvunkumppanit-fi/lait/varhaiskasvatus/lainsaadanto

Varhaiskasvatusta linjaavat asiakirjat ja suunnitelmat 2011. Kasvun kumppanit. THL. Viitattu 27.9.2011.
http://www.thl.fi/fi_FI/web/kasvunkumppanit-fi/lait/varhaiskasvatus/linjaavat_asiakirjat_ja_suunnitelmat

Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet. 2005. Stakes oppaita 56. Helsinki: Stakes.

Vilkkö-Riihelä, A. & Laine V. 2005. Mielen maailma 2. Kehityspsykologia. 1. painos. Helsinki: WSOY.

SAATEKIRJE

Hei!

Olemme kaksi sosionomiopiskelijaa Hämeen ammattikorkeakoulusta ja teemme opin-
näyteyöhomme liittyvän tutkimuksen vanhempien näkemyksistä huolen puheeksiotta-
misesta päiväkodissa. Tarkoitus on selvittää, millaisissa lasta koskevissa huolissa päivä-
kodin henkilökunta on vanhempia lähestynyt, ja miten vanhemmat ovat tilanteen koke-
neet. Haluaisimme myös selvittää, millaisissa huolen aiheissa vanhemmat toivovat päi-
väkodin henkilökunnan heitä lähestyvän. Siksi toivomme teidän vastaavan kyselyyn,
vaikka teillä ei olisi kokemusta tällaisista tilanteista.

Teemme tutkimuksen yhteistyössä xxxxxx alueen päiväkotien kanssa ja olemme valin-
neet kohderyhmäksemme 4–5-vuotiaiden lasten vanhemmat. Tutkimuskyselyn vastauk-
set tulemme käsittelemään ehdottoman luottamuksellisesti niin, ettei vastaajan henkilö-
lisyys tule esille valmiissa opinnäytetyössämme. Kyselylomakkeita ei käytetä muuhun
tarkoitukseen ja ne hävitetään analysoinnin jälkeen.

Xxxxxx alueen päiväkodeissa on järjestetty päivähoidon henkilökunnalle koulutusta
Huolen puheeksiottamisen menetelmästä. Menetelmää käytetään silloin, kun lasta kos-
keva huoli halutaan ottaa esille hänen huoltajansa kanssa. Tarkoituksena on ottaa työn-
tekijän huoli esille kunnioittavasti ja molemminpuolista tukea tarjoten. Näin pyritään
keskustelemaan rehellisesti lapsen tilanteesta ja toimimaan yhdessä lasta koskevan huol-
en hälventämiseksi. Huolella tarkoitetaan työntekijän omaa näkemystä, jonka lähtökoh-
tana on lapsen tai perheen pulma. Työntekijän huoli kohdistuu sekä lapsen pärjäämi-
seen, että omiin toimintamahdollisuuksiin. Tämänkaltaisen huoli voi olla esimerkiksi
lapsen puheen kehitys tai jonkinlainen haaste päiväkodin arjessa.

Teidän lapsenne on 4–5-vuotias, joten toivomme teidän vastaavan kyselyymme. Vas-
tauksenne on erittäin tärkeä kattavan aineiston saamiseksi. Tämän kirjeen mukana on
kyselylomake, josta näette kysymykset jo valmiiksi. Vastaaminen onnistuu joko Inter-
netissä olevan kyselyn kautta (osoite alla) tai lähettämällä vastauksenne sähköpostitse.
Jos paperille vastaaminen tuntuu kuitenkin mukavimmalta, voitte palauttaa lomakkeen
myös päiväkotiin, josta keräämme vastaukset. Vastausaikaa on perjantaihin **23.9.2011**
saakka. Toivomme, että saamme sekä isien että äitien näkökulmia aiheeseemme, joten
useampikin vastaus perheestänne on tervetullut!

Mikäli teillä on jotain kysyttävää tutkimukseemme liittyen, voit ottaa meihin yhteyttä,
joko sähköpostilla tai puhelimitse.

annina.kankaanpaa@student.hamk.fi tai **johanna.taavitsainen@student.hamk.fi**
0400 736605/Johanna tai 044-3319405/Annina

Kiitos vastauksistanne jo etukäteen!

Ystävällisin terveisin Annina Kankaanpää ja Johanna Taavitsainen

Tässä osoite kyselyyn **<http://www.surveymonkey.com/s/2K2YQVH>**

KYSELYLOMAKE

1. Onko päiväkodin henkilökunta ilmaissut huoltaan jossakin lastanne koskevassa asiassa?

Kyllä

Ei

2. Jos on, mitä huoli on koskenut?

---

3. Millaisena koitte tilanteen esimerkiksi paikan, ajan tai tunnelman osalta, kun huoli otettiin puheeksi?

---

4. Ilmaistiinko lastanne koskeva huoli mielestänne oikeaan aikaan?

---

5. Mikä tilanteessa mielestänne onnistui?

---

6. Entä mitä toivoisitte, että tilanteessa olisi tehty toisin?

”Jos on jotain mikä vaivaa niin on tärkeää puhua meillekin siitä.”

Liite 2 2/2

7. Miten toimitte yhdessä henkilökunnan kanssa huolen hälventämiseksi?

---

8. Jos teillä ei ole kokemusta tällaisista tilanteista, millaisissa pulmissa toivoisitte henkilökunnan lähestymistä?

---

9. Millaisia asioita ette haluaisi jakaa päiväkodin henkilökunnan kanssa?

---

10. Minkälaisen toivoisitte huolen puheeksiottotilanteen olevan esimerkiksi ajan, paikan tai päiväkodin henkilökunnan osalta?

Kiitos!

